

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2010 оной ноябриин 4 Четверг
№ 43 (21789)
Намарай һуулшын улаан нохой харын 28 гарагай 5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

Ноябриин 4 - Арадай нэгэдэлгын үдэр

Буряад Республикын хүндэтэ ажаһуугшад!

Буряад Республикын Правительствын болон өөрынгөө зүгһөө та бүгэдэниие Арад зоной нэгэдэлгын үдэрөөр үнэн зүрхэнһөө амаршалнаб!

Тус һайндэр түүхымнай холын үдэрнүүдһээ һабагшатай. 1612 ондо элдэб янзын ангиин, шүтэлгын, яһанай хүнүүд химаралдаанай эхэ муу байһые ойлгон нэгэдэжэ, Росси гүрэниие абараа, эзэрхэгшэдһээ сүлөөлөө юм.

Иимэрхүү үйлэ хэрэгүүд мүнөөшье бидэниие нэгэдүүлдэг. Россин арад зон тохёолдоһон бэрхшээлнүүдые нэгэнтэ бэшэ дабажа гараа: оло дахин дайсаанаа дараа, хүндэ хүшэр сагуудта зоригоо мүхөөгүй.

Тус илалтын ашаар нэгэдэлгэ гэшээ тон үндэрөөр сэгнэгдэдэг болоо. Мүнөөшье дүрбэн зуун шахуу жэлэй үнгэрөөд байхада, шухала удхаяа алдаагүй. Буряадта ажаһуудаг олон ондоо яһанай болон шүтэлгын зон түүхээ нангинаар хадагалжа, хани барисаанда болон этигэл найдабарида түшгэлэн, харилсаагаа байгуулдаг. Үбгэ эсэгэнэрэймнай байлдаандашье, ажалдаашье гаргаһан суута баатаршалгануудые мүнөө үеынхид үргэлжлүүлнэ.

Бултандатнай эб эе, һайн һайханиие, элүүр энхые, түрэл Буряадайнгаа болон агууехэ Россин аша туһада зориулһан ажалдатнай амжалтануудые хүсэнэб!

Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ В.В.НАГОВИЦЫН.

Буряадай хүндэтэ ажаһуугшад!

Буряад Республикын Арадай Хуралай зүгһөө Арадай нэгэдэлгын үдэрөөр бултыетнай амаршалнаб!

Энэ һайндэр - Эхэ оронойнгоо мүнөө байдалай болон ерээдүйн түлөө арад зоной нэгэдэлгын һүлдэ тэмдэг. 1612 оной энэл үдэр Минин болон Пожарский гэгшэд харин эзэрхэгшэдһээ гүрэнөө абархын тула ондо ондоо яһанай, ангиин болон шажан мүргэлэй хүнүүдые нэгэдүүлээ. Дүрбэн зуун шахуу жэлэй саана манай үбгэ эсэгэнэр нэгэдэһэн арад хэнһээшье хүсэтэй үгэжэ гэршэлээ.

Тэрэ холын үйлэ хэрэгүүд болон Буряадай Россин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярай һайндэр бидэней нэгэ түүхэтэй, адли хуби заяатай байһыемнай үшөө дахин һануулна.

Мүнөөнэй Росси - эрхэ болон сүлөөгэй, экономикын хубилтануудай, эрхэтэнэй нингэм тогтоолгын, хүн бүхэндэ һайн ажабайдал зохёолгын зам баримталһан хүсэтэй, түргэн хүгжэжэ байһан гүрэн. Гүрэн түрэмнай аргагүй баян, зүгөөр эгээл эхэ баялигынь - Россин олон ондоо яһанай арад.

Та бүгэдэниие Арадай нэгэдэлгын үдэрөөр амаршалнаб! Гэр бүлэтнай ходоодоо эб зетэй, амгалан байдалтай, нэгэдэнги байхань болтогой! Түрэл Буряадайнгаа болон агууехэ Россин аша туһада зориулһан һайн һайхан хэрэгүүдтнай амжалтатай байг лэ!

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.М.ГЕРШЕВИЧ.

Вниманию наших читателей и общественности республики

Газета «БУРЯД ҮНЭН» - ДҮХЭРИГ» проводит конкурс «БУРЯД ҮНЭН» - ДҮХЭРИГ»: «ЛУЧШИЕ ЛЮДИ БУРЯТИИ»

Конкурс объявлен с 4 ноября 2010 года

ЦЕЛЬ КОНКУРСА

Красота души и тела, ум и талант, успех и достижения в деятельности, приносящей добро обществу и личности, и все то, что возвышает человека, должны быть достоянием не только близкого, но и широкого круга людей.

I. КОНКУРС ПРОХОДИТ ПО 9 НОМИНАЦИЯМ:

1. «Сагаан үбгэн-2010» («Вершина мудрости-2010»)
2. «Гуа сэсэн хатан-2010» («Женщина года-2010»)
3. «Баатар Мэргэн-2010» («Буряад үнэн-Баатар-2010»)
4. «Аламжа Мэргэн Арюун Гоохон хоёр-2010» («Современная семейная пара-2010»)
5. «Буян хэшэг-2010» («Милосердие-2010»)
6. «Аласай холбоон-2010» («Мир и Бурятия-2010»)
7. «Аза талаан-2010» («Улыбка фортуны -2010»)
8. «Наран Гоохон-2010» («Мисс Дүхэриг-2010»)
9. «Дэмжэлгэ-2010» («Содействие»)

II. ЧТО НУЖНО ДЛЯ УЧАСТИЯ В КОНКУРСЕ?

- 1) Рассказ о герое конкурса – 1-2 страницы. Рукопись более 2-х страниц не будет рассматриваться.
- 2) Фотография героя конкурса размером не менее 6х9 см.

III. В КОНКУРСЕ УЧАСТВУЮТ КАК АВТОРЫ КОНКУРСА ВСЕ ЖЕЛАЮЩИЕ

IV. УСЛОВИЯ КОНКУРСА ПО НОМИНАЦИЯМ ГЕРОЯМИ КОНКУРСА МОГУТ БЫТЬ:

1. «Сагаан үбгэн-2010» («Вершина мудрости-2010») – мужчины старше 50 лет, достигшие вершин мудрости, имеющие значительные и выдающиеся результаты в творческом, созидательном труде на благо народа;
2. «Гуа сэсэн хатан-2010» («Женщина года-2010») – женщины делового круга из мира культуры и спорта, образования и медицины, производства и социальной сферы, также женщина – мать (старше 25 лет);
3. «Баатар Мэргэн-2010» («Буряад үнэн-Баатар-2010») – мужчины до 50 лет, добившиеся заметных успехов в своей деятельности, в т.ч. в учебе и спорте, в науке и искусстве, на государственной, муниципальной и военной службах;
4. «Аламжа Мэргэн Арюун Гоохон хоёр-2010» («Современная семейная пара-2010») – мужчина и женщина, создающие счастье и благополучие семьи, современные деловые и интересные люди;
5. «Буян хэшэг-2010» («Милосердие-2010») – бизнесмены и предприниматели, занимающиеся меценатской деятельностью;
6. «Аласай холбоон-2010» («Мир и Бурятия-2010») – государственные и политические деятели, люди культуры и спорта, науки и техники, бизнеса и предпринимательства, живущие за пределами республики и внесшие заметный вклад в экономическое и культурное развитие Республики Бурятия;
7. «Аза талаан-2010» («Улыбка фортуны -2010») – человек, которому улыбнулась Фортуна, а она дарит счастливые минуты и дни в большом и малом, в серьезных делах и в ситуациях из разряда самых неожиданных, даже смешных;
8. «Наран Гоохон-2010» («Мисс Дүхэриг-2010») - девушки до 25 лет, красивые и обаятельные, имеющие определенный успех в учебе и в труде, в области науки, литературы и искусства и т.д.;
9. «Дэмжэлгэ-2010» («Содействие-2010») – учреждена в целях поощрения лиц, оказывающих содействие в развитии издательского дела, в распространении на местах газет и журналов, в подготовке материалов на актуальные темы социально-экономической, культурной и духовной жизни республики.

В каждой номинации будут выявлены по 1-2 лауреата. От одного автора принимается один очерк.

Оргкомитет конкурса.

Прием материалов завершается 4 декабря с.г.

ҮЙЛСЭНҮҮД СҮЛӨӨТЭЙ БОЛОБО

нүүдтэ шахардуу байдал тохёолдодог гэшээ.

Уржадэрһөө эндэхи үйлсэнүүд бага зэргэ сүлөөржэ эхилбэ. Ушар юуб гэхэдэ, эдэ хоёр үйлсэнүүдэй уулзуур дээгүүр эстакада-хүүргэ бодхоогдоод, тэрээн дээгүүр автомашинауд ябажа эхилбэ.

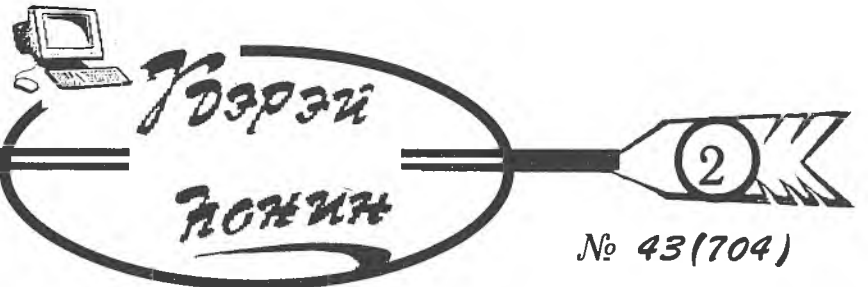
Энэ барилга хадаа Буряад ороной Россин гүрэндэ һайн дураараа ороһон 350 жэлэй ойдо зориулагдаа. Шэнэ харгы барилгада 340 миллион түхэриг гаргашалагдаа юм байна.

Саашадаа Улаан-Удын Түб дэлгүүрэй хажууда, Балтахиновой болон Куйбышевай нэрэмжэтэ үйлсэнүүдэй уулзагдаа мүн лэ имэ эстакада баригдахаар хараалагдана.

Николай НАМСАРАЕВ, Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото-зураг.

Үдэр бүри олошоржо байһан автомашинауд Улаан-Удын уйтан үйлсэнүүдтэ «хахадаг» боложо, ажалдаа

яаража ябаһан зоние зо-бооно ха юм. Илангаяа Удын урда бээдэ, Бабушкинай, Тру-бачеевэй нэрэмжэтэ үйлсэ-

ЖЭГТЭЙ ДАРДАМ, ЖЭГДЭХЭН

АМАРШАЛАЯ!

ЗАМ

лагдахын. Энэ зорилго бэлдүүлхын тула нилээд мөнгөн хэрэгтэй: нэг километр тэ аяар 60-70 миллион түхэриг гаргашалагдадаг.

- Шэнэ харгын нээлтэ бүхидөө республикымнай экономигодо шухала удха шаартай. Илангаяа аяншалга хүгжөөхэ хөдөлгөтэй хадаа заатагүй харгынүүдаа най-жаруулха болонобди, - гэжэ транспортын министр хэлээ. - Барилгашадтаа баярые хүргэнэбди. Үнэхөөрөөшье, тон найн харгы: гурбан дахар асфальтобетон хушалтань шөгүүр сэхтэй томо машинануудай урагша хойшоо ябахые ядамаггүй тэсэхэ аргатай. Сохом 5-8 жэлэй туршада амар байхабди.

Удаань "Альфапромой" эрхим түлөөлөгшэдтэ шагналнууд барюулагдаа: РБ-гэй Правительствын Хүндэлэлэй грамота - үйлэдбэрин талаар директорэй орлогшо Э.С.Содномовто, РБ-гэй Президентын Баярай бэшгүүд - участогай начальник Б.К.Цыби-ковтэ болон хүдэлмэришэн И.Д.Нанзатовта.

Түгсэхэдөө заншалта ёхоороо лентэ хайшалагдажа, харгы нээгдээ. Тиин мүнөө республикымнай ажаһуугшад, холо-ойрын аяншалагшад яама-янхагүй, хонхосог-ёнхосоггүй дардам сэхэ харгыгаар оройдоол час хахад - хоёр часай туршада Турка хүрэхэхэ аргатай.

Дыжит МАРХАДАЕВА.
Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

Республикадамнай үнинэй заһабарилгадаагүй, нүхэ бүдөө барюуланхай харгынүүд үсөөн бэшэ. Тэдэнэй нэгэниний Байгал далайн хажуугаар зурын гарадаг "Улаан-Үдэ - Турунтаасво - Хурамхаан - Шэнэ-Уоян" гэдэг авто-харгы 2006 онһоо эхилжэ, эгээл муу газарнуудтаа жэгдэхэн асфальтаар хушагдажа байнхай.

Сергей Козловой тэмдэглэһээр, жэлһээ жэлдэ шэнэлэгдэн участогуудай утань ургажал байна. Нёдондо харгын 10 километрэй асфальтаар хушагдаһан наа, энэ жэлдэ 38 километр заһабарилгадаа ёһотой. "Альфапром" 23-иень мүнөө тушааба, декабрь болотор үшөө 15-ые бэлэн болгохо юм. 2011 оной түсэбөөр 40 километр хараалагданхай. Удаадахи табан жэлэй хугасаада Баргажанай аймаг хүрэтэр найн харгытай болохобди. Саашанхи шата - Шэнэ-Уоян. Тиигэжэ БАМ-ые республикынгаа урда зүгтэй холбохо үүргэтэй харгымнай ёһотой түхэлдөө оруу-

Тиин октябрийн 29-дэ Прибайкалийн аймагта тус харгын участогууд (96-109-дэхи, 119-124-дэхи, 145-161-дэхи километрүүд) ашаглалгада тушаагдаба. Нээлгын баяр ёһололдо Бурядай транспорт, энергетикэ болон харгын ажахы хүгжөөлгын талаар министр С.Ю.Козлов, Арадай Хуралай депутат А.Д.Средкин, "Альфапром" ООО-гой генеральна директор В.И.Хусаев, "Инженерно-строительные технологии" ООО-гой гендиректор В.Ф.Савельев, Прибайкалийн аймагай толгойлогшо С.А.Семёнов гэгшэд хабаадаа.

- Бурядай түүхэдэ түрүүшынхисэ иимэ ута участогууд заһабарилгадаба, - гэжэ генеральна подрядна эмхи болохо "Альфапромой" дарга Владимир Хусаев омогорхол дүүрэнээр онсолон хэлээ. - Конкурсын дүнгүүдээр шөлөгдөжэ, байгша ондо энэ ажал эрхилээбди. Эрэхэ жэлэй конкурсо дахин хабаадажа, харгынгаа барилга үргэлжэлүүлхэ ханаан бии.

«Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай коллектив.

«Бүхэроссийн гүрэнэй телевизионно болон радио-дамжуулгын компани» гэрэн федеральна гүрэнэй унитарна предпритийн филиал болохо «Гүрэнэй телевизионно болон радио-дамжуулгын «Бурятия» компаниин» программые хүтэлэгшэ Батор Цыденович ЦЫБЕНОВ «ЭСЭГЭ ОРОНОЙНГОО ҮМЭНЭ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» орденной II шатын медалаар шагнагдаба. Батор Цыденович республикада мэдээжэ болохоор үнинэй. Гэрэолон жэлдэ радиодо ашаг үрэтэй хүдэлмэрилнэ, гадна соёлой, хэблэлэй талаар габьяань сэхэ юм. Энэ үндэр шагналарнь халуунаар амаршалнабди.

АРИГ СЭБЭР УҮАН ТУХАЙ

Гүрэн дотор сэдэр уһа хэрэглэгэ тухай яһала хэлсэнэд. Тээмэндэ Москвада үнгэрэн уласхоорондын 2-дохи "Ариг сэдэр уһан -2010 он" гэрэн форумдо тус асуудалаар хөөрлөөн ябуулагдаа. Хэмжээ ябуулгада дэлхэйн 48 гүрэнүүдэй, Российн 73 регионуудай түлөөлөгшэд, хабаадалсаа. Мүн тийхэдэ манай гүрэн доторой засагай зургаанууд энэ гол шухала темэдэ анхаралаа табиһан байна.

Гүрэнэй Дүүмын депутат В.Ф.Кузнецовой мэдүүлһээр, гүрэн "Ариг сэдэр уһан" гэжэ федеральна зорилготой программа бэлүүлхэ. Тус программа тухай гүрэнэй бюджетэй документ соо бэшээтэй юм. "Нинтэ нэгэн Росси" гэжэ партиин дэмжэлгэтэй хэдэн түлөөлүүд гүрэн дотор бэлүүлэгдэнэ. "Ариг сэдэр уһан" гэрэн түлэб 2011-2017 онуудай федеральна зорилготой программа болохо аргатай. Мүн тийхэдэ шэнэ бюджетэй ёһоор, 3 миллиард түхэриг тэрэниие бэлүүлгэдэ 2011 ондо дамжуулагдаха.

Мүнөөдэр хүнэй бэе махабадай элүүр энхэлэ 70 процентээр уһанай шанар шэнжэһээ дулдыдадаг юм гээд эмшэд тэмдэглэнэ. Тиймэһээ үдэр бүри сэдэр уһа хэрэглэхэдээ, хүнэй наһаншье ута болохо, бэсын элүүртэ нүлөөлхэ болоно. Инновационно онһон хэрэгсэлнүүд уһанай халбарида хэрэглэгдэдэг болохо. Гидротехническэ байгуулануудай хүгжэлтэдэ эхэ мөнгөн дамжуулагдана. Буряад Республика тус программада бүри мүнэн хабаадаха аргатай.

Янжама ЖАПОВА.

САНАГАНАА ГАРБАЛТАЙ МОНГОЛОЙ ДАРХАН АБАРГА

Хэр уһаа санагынхид хилэшье гэжэ мэдэхгүй, түбэг бэрхшээлүүдһээшье айхагүй, хабаржаанһаа зухаландаа, зухаланһаа намаржаандаа, намаржаанһаа үбэлжөөндөө зөөжэ, үргэн сэхэ дайдаараа малаа адуулжа ябадаг байһан юм. Сагай ошоходо, Росси болон Монгол гүрэнэй хоорондох хилэ тодологдожо, бүхэлэгдэнэ байна. Тийхэдэнь олон санагынхид малаа адуулжа, нүүжэ ябаһаар, Монголой талада үлэшэнэн түүхэтэй.

диилэнэн юм. Тиигэжэ Монголой дархан абарга гэжэ нэрэ солодо хүртэһэн юм.

Бага наһанһаа Дамдин барилдаанда шунаһан байдаг. Нэгэшье барилдаа тэрэ алгад гарадаггүй нэн. Арга дүрэнүүдыень ханажа абаад, сасуутан нүхэдөөрөө барилдажа туршадаг бэлэй. Шуран бэрхэ хүбүүхэниие Монголой суута абарга Цэрэндорж нэгтэ барилдажа байхыень хараад, эхэ бахархан, барилдаха бүринь нэгэ түгриг мүнгөөр урмашуулдаг нэн.

1948 ондо сомон үблэлэй эмхидхэн мурьсөөндэ Дамдин түрүүшынгээ эхэ илалта туйлаа. Нютагай абарга бүхэ Гэндэнжамса залуу хүбүүндэ шоройдуулаад, эхэ удаан мууданһан юм гэлсэдэг.

Сэрэгэй албандашье байхадаа, тэрэ хорилго хэжэл байгаа. Бүхэ барилдаанһаа гадуур шандаанһа, шүрбэһэ шангадаха спортын зүйлнүүдээр тэрэ һонирхожо эхилнэ. Циркын хүдэлмэрилэгшэд шанга бэстэй энэ хүбүүе анхарна. Тиигэжэ тэрэ гиир үргэдэг, шэдэдэг, гиирээр наададаг циркын зүйлөөр бүри шунажа, циркач Дамдин гэжэ суурхана. Тэрэнэй удаа өөрөө тренер боложо, залуу хүрэгыс хүмүүжүүлдэг

болоо. Тэрэ Монголой, Мексикийн, Австралийн, Хитадай Германиян арал зондо бэлиг шадабарияа харуулһан байха. Пурган хүмүүжүүлһэн хүбүүдыншье дэлхэй дээрэ суурхаа. Дамдин Монголой циркдэ гушан жэлдэ хүдэлөө. 1971 ондо Дарин Дамдинда «Монголой габьяата артист» гэрэн үндэр нэрэ зэргэ олгогдоо нэн. Циркдэ хүдэлхэһөө гадуур Дамдин барилдаһаарлэ ябаа. 1952 ондо «Улсын начин» гэрэн нэрэ зэргэдэ хүртөө. 1954 ондо аргагүй эхэ нэрэ солотой гурбан барилдаашадые илажа, «Улсын арслан» гэрэн нэрэ солотой болоһон байна. 1957 ондо монгол арадай Дархан Абарга гэжэ эгээлдээдын нэрэ солодо хүртөө.

1958 ондо 27 наһандаа Дарин Дамдин Монголой Арадай Республикын Абарга гэжэ суурхана юм. Тийхэдэ 1969 ондо циркын дүхэриг дээрэ Дарин Дамдин 362,5 килограмм гиир үргэжэ, алтан медальда хүртэһэн байна. Суута тренер Дамдинай ажал хэрэгыснь бэрхэ хурагшадын нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэлжэлүүлжэ ябадаг. Хэдэн үсын барилдаашадые, циркын артистнууд

дые тэрэ хүмүүжүүлһэн габьяатай. Хонгоодор угай Данзанай Дарин Дамдин Монголой Арадай Республикын түүхэдэ мартагдашагүй мур сараа үлээнхэй.

Далай Даян Абаргын тоонто нютагтань байгша оной ноябрийн 13-да буряад барилдаагаар турнир үнгэргэгдэхэнэ. Эндэ нэрэ солотой барилдаашад хабаадаха. Энэ мурьсөө хараһан мүнөө үсын хүбүүд хожомоо Санага нютагаа алдаршуулха барилдаашадые болохо аалам. Хэн мэдэбэ, саг харуулна бээ.

Светлана ЛОГИНОВА.

Харин дайдада 1931 ондо Пурбын бүлэдэ Дамдин гэжэ хүбүүн түрөө. Дамдин бага ябахадаа, эсэгһээ гээгдээ. Нүүдэлажабайдалайн бүхы бэрхшээлнүүд Дари эхынь мүрдээрэ унаа. Хэзээшьегүй тулгань болохо Дамдин хүбүүндээ найдаад, эхэн тэрэ үсын хүндэ хүшэрые зоримгойгоор дабажа гараһан байдаг. Энэ хүбүүниинь томо болоходоо, эхэ эсэгынгээ нэрые нэрлүүлхэ ёһотойл баатар боложо тодороо. 1957 оной аяма халуун июль нарада Монгол орондо анха түрүүшынхисэ залуушуулай дунда бүхэ барилдаан үнгэргэгдөө. Залуу шиираг Дамдин энэ мурьсөөндэ хабаадажа, 37 бүхэшүүлые

Дархан Дамдин дахарэндэ дамын хамт

ҮШӨӨ ДАХИН НҮӨӨР ХАНГАЛГА ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хорооной түрүүлэгш Анатолий Павлов түрүүтэй энэ хорооной табан депутадууд акционернэ «Молоко» гэхэн бүлгэмдэ нүүдэл зүблөө хаяхан үнгэргөө хэн.

Энэ зүблөөндэ республикын хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министр Александр Манзанов хабаадажа, хү үйлдбэрлэгсэ гүрэнэй талааа дэмжэхэ ямар хэмжээнүүд абтанаб гэжэ хэлэжэ үгэһэн байна.

Буряад Республикада эдээ хоолой зүйлнүүдые болон хэриуц ундануудые үйлдбэрлэгдэ сагаан эдээнэй зүйлнүүд 10 процентгынь эзлэнэ. Үнгэрһэн жэлэй туршада 388 миллион түхэригэй хүнэй продукция үйлдбэрлэгдэһэн

байгаа. Харин 2010 оной 9 харын туршада 302 миллион түхэригэй сагаан эдээнэй зүйлнүүд үйлдбэрлэгдөөгэбэ.

Манай республикада 30,7 мянган тонно хү жэлдээ үйлдбэрлэдэг. Предприятинууд тоологдоно. Тэдэ нэгэ халаанда 153 тонно хү буйлуулна. Нэрлэбэл, эгээл эхэн акционернэ «Молоко Бурятия» гэхэн бүлгэм болоно. Тинхэдэ Бэшүүрэй тононой заводой үйлдбэрлэдэг продукция хүнүүд дуратайгаар худалдажа абадаг. Эдээнһээ гадна Гусиноозерск хотодо «Берилл» гэхэн бүлгэм, Мухар-Шэбэртэ хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэм хү буйлуулжа, сагаан эдээнэй элдэб янзын зүйлнүүдые үйлдбэрлэнэ. Тэрэнһээ Турингасво тосхондо «Заготпром» гэхэн бүлгэм, Онохой хууринда «Кунгуров» гэхэн хубин предприти, Здын аймагай Оёор тосхондо «Коопиронзводство» гэхэн бүлгэм хү буйлуулдаг, эдээнһээ гадна Хэжэнгын аймагта «Пищевик» гэхэн хүдөө ажахын үйлдбэрлэһэн кооператив, Петропавловка тосхондой «Пищевик» гэхэн кооператив, «Кудринское» гэхэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэм майнаа эхилжэ октябрь нара хүртээр хүнэй эхээр хаагдаха үедэ хүдэлдэг гурбан предприти бни.

Буряад оролдо үйлдбэрлэгдэдэг хүнэй 92,1 процентны хубин болон таряашан, фермерэй ажахынуудта хаагдана. Харин 7,9 процентгынь хүдөө ажахын томо предпритиууд үйлдбэрлэжэ тушаана. Томо ажахынууд сугларһан хүеэ тушааха аргатай байна. Тинхэдэнь хубин хамнабарин болон таряашан, фермерэй ажахынуудһаа промышленна үйлдбэридэ хү суглуулжа тушааха гэшэ

схэ ажалтайшы, мүнөө сагта олон бэрхшээлнүүдтэй байна гэжэ саг харуулна. Тингээдшы эбэртэ бодо малһаа бүхэл жэлэй туршада хүн хаагдадаггүй, үнээд һубайрха, шэргэхэ гэжэ байна ха юм. Энэнь хү буйлуулдаг предпритиуудай ажал хүдэлмэридэ схэтэ нүлөөлнэ.

Ушар тинмэхээ хү буйлуулдаг заводууднай совет үеинхидэ адли дүүрэн хүсэндөө хүдэлнэгүй. Энэниие Бурядай Статистикын хорооной мэдээнүүд эли бодо гэршэлнэ гэжэ хүдөө ажахын министр Александр Манзанов энэ зүблөөндэ тэмдэглэе. Жэшээлхэдэ, тоһо – 17,1 процент, сыр – 8,8 процент, тинхэдэ бусад сагаан эдээнэй зүйлнүүдые 72 процент хэмжэндэ манай республикада үйлдбэрлэнэ. Тинхэдэ бин байһан тоһондой заводуудай онһон хэрэгсэлнүүд 46 процент хэмжэндэ хуушаржа, хэрэглэхэ гаража байнхай. Эдэ бүгдэниие мүнөө сагай эригтээр шөгөлжэ, хэлгэжэ, бүри онһожоруулжа хүдэлхэ зорилго табигдана.

Жэшээлхэдэ, 2009 ондо хү буйлуулдаг предпритиуудта 8,6 мянган тонно хүн тушаагдаһан байгаа. Тэрэ тоодо үмсын ажахынуудһаа 2,9 мянган тонно тушаагдаа. Түүхэй хү тушаажа абаха ханын үнгэрхэдэ гэхэ гү, али хүнэй хомор болоходо, зарим хү буйлуулдаг предпритиууд хуурай хү абажа, буйлуулжа, сагаан эдээн болгожо гаргана. Зарим хараһануудта хоһоорбайхагүй гэжэ нимэ арга хэрэглэнэ. Тинхэдэ жэлдээ 500 тонно шахуу хуурай гэхэ гү, али заводой гаргадаг, наймаанда байдаг хуурай хү хэрэглэдэг байна. Пүүлэй үедэ үмсын ажахынуудһаа хү тушаан абалгыс эмхидхэхэ хүдэлмэри элбхитэйгээр ябуулагдажа байнхай. Зунай харануудта

республикын 11 аймагуудаар хү тушаан абадаг 59 пунктнууд эмхидхэгдэдэг. Пү буйлуулдаг предпритиууд дулаанай сагта ажа-һуугшадай хү эхээр тушаахын тула тушаан абадаг сэнгүүдэ нэмэхэ гэжэ оролдодог. Жэшээлхэдэ, 2008 оной туршада нэгэ килограмм хүн 9,5 түхэригөөр тушаан абгаа. Харин 2009 ондо 10,5 түхэригтэ хүрэгдэһэн байна. Байгша оной найма харын туршада 1 килограмм хү тушаан абалгын сэн дунда зэргээр 12 түхэригтэ хүрһэн байна.

Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдээ хоолой министртын талаһаа хү буйлуулдаг предпритиуудые олон болгохо хэмжээн абтанхай гэжэ министр Александр Манзанов онсолоо. Жэшээлхэдэ, Здын аймагта Оёор, Петропавловка тосхондо, Кабанскын аймагай түб бууса Кабанск тосхондо, «Байкальское» гэхэн туршалга-үйлдбэрлэһэн ажахыда, Мухар-Шэбэртэй аймагай Шаралдай тосхондо багахан предпритиууд хү буйлуулдаг болоһой.

Тинхэдэ Хорин аймагай түб буусада «Имакта» гэхэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэмдэ хү буйлуулжа шэнэ онһон түхээрэлгэнүүдые хабсаргажа байнхай. Энэниһээ гадна Баргажанай, Хурамхаанай, Яруунын аймагуудта хү буйлуулгыс хэргэхэ зорилго табигданхай. Гадна Түнхэнэй аймагай Жэмһэг тосхондо «Китой» гэхэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэмэйхид хү буйлуулжа зорилго табинхай. Захаамнай аймагта баһал хү буйлуулдаг предприти байн бни болохо гэжэ министр хэлэнэ хэн.

Хүдөө ажахын предпритиуудта хү үйлдбэрлэгсэ дээшлүүлхын тула томо комплекснуудые байгуулжа шухала гэжэ Хүдөө ажахын министрствэдэ тоолоно.

Байгша ондо Бэшүүрэй аймагай «Еланский» гэхэн хүдөө ажахын үйлдбэрлэһэн кооперативай, Хяагтын аймагай «Буян» гэхэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэмэй, Мухар-Шэбэртэй аймагай «Знамя Ленина» гэхэн ажахын хү хаалин фермэнүүд заһабарилдажа байнхай. Тинхэдэ Сэлэнгын аймагай «БигВайт» гэхэн хизаарлагдамал харюусалгатай бүлгэмдэ 1200 голгой үхэр бариха хү хаалин комплекс барилдажа байнхай. Бэшүүрэй болон Мухар-Шэбэртэй аймагуудта хү хаалин комплекснуудые түхээрхэ асуудал шиндхэгдэнэ. Наамхай мал барилдаг ажахынуудта тэжээл хуряадаг техникэ яһала асарагдана. 2010 ондо «Джидинское» гэхэн агро-промышленна нэгдэл, Борьбогой ажахы, Мухар-Шэбэртэй аймагай «Колхоз «Искра» гэхэн хүдөө ажахын үйлдбэрлэһэн кооператив, тинхэдэ Бэшүүрэй аймагай «Федотов» гэхэн хубин предприти болон «Еланский» гэхэн хүдөө ажахын үйлдбэрлэһэн кооператив шэнэ техникэтэй болоһон байна.

Хүдөө ажахын министртын дурадхалаар Правительствоын нөөсэлэлгын жасаһаа ган гасуурһаа хохидоһон, хү үйлдбэрлэдэг хүдөө ажахын эмхидхэгдэ үбһэ тэжээл нэмэжэ, худалдажа абалгадань 10 миллион түхэриг үгтөө. Энэниһээ гадна ган гасуурһаа хохидоһон ажахынуудта бүдүүн тэжээл болон тэжээлэй ороһо худалдажа абалгадань 36 миллион түхэриг үгтэхэ байна. Энэ мүнгэн субсидийн гуримнар эдэ ажахынуудта хураагдаха. Энээн тухай тогтоол абтажа, субсиди үгэхэ гурим баталагдаха гэжэ министр тэмдэглэе.

ЕХЭЭР ТУШААН АБАДАГ БОЛОХО

Акционернэ «Молоко Бурятия» бүлгэмэй генеральна директорэй орлогшо Татьяна Печкина энэ предпритида үнинэй хүдэлдэг. Тэрэнэй хэлһээр, байгша оной дүүртэр хамта дээрээ 3949 тонно хү буйлуулжа ёһотой. Энэнь нёдондойхидо орходоо һураггүй схэ. 2010 ондо нэрлэгдэгшэ бүлгэм аймагуудай хү үйлдбэрлэгшэдтэй хэлсээ баталжа хүдэлнэ. Республикын 34 нотагуудһаа энэ предпритида хү тушаана. Эдэмнай гол түлэб ниислэл хотодо дүтэ оршодог аймагуудай нотагууд болоно.

2005 онһоо эхилжэ, энэ бүлгэмдэ хү тушаалга доонолһон байна. Ушарын гэхэдэ, үмсэдэ эбэртэ бодо мал олоор барина гэжэ тоо баримтанууд гэршэлнэ. 2003-2004 онуудта энэ предприти 60 ажахынуудтай хүдэлдэг байһан. Мүнөө энэнь 7 аймагуудай 14 ажахы хүртээр доошолонхой. Татьяна Печкинагай хэлһээр, Кабанскын, Здын, Мухар-Шэбэртэй, Тарбагатайн аймагуудай ажахынууд эдбхитэйгээр хү тушаана. Тэдэни удаа Прибайкалин, Загарайн, Ивалгын аймагууд ябана.

Энэ предпритида тушаагдадаг хүнэй 43 процентны хубин хамнабарин ажахынуудһаа, таряашан, фермерэй ажахынуудһаа аса-

рагдана. Энэ жэлэй 9 харын туршада нэгэ литр хү 11 түхэриг 50 мүнгөөр тушаажа абаһан байна. Нёдондойхидо орходоо хү тушаан абаха сэнгээ энэ предприти 20 процентээр дээшлүүлэе. Тинхэдэ нэгэ килограмм хү тушаан абажа, энэ предприти хүртээр асархын тула 2 түхэриг 50 мүнгэ гаргалдаг байна. Тинхэдэ худалдажа абадаг нэгэ килограмм хүнэй өөрын үнэ сэн 14 түхэриг болоно.

Нэрлэгдэгшэ предпритида гаргашануудһаа доонолуулжа, элшэ хүсээлмэхэ, онһон хэрэгсэлнүүдые нэбтэрүүлжэ, үйлдбэрлэжэ байһан продукцияни шанар һайжаруулжа, сагаан эдээнэй зүйлнүүдые схээр үйлдбэрлэхэ гэжэ оролддоно. Энэни ашаар хү тушаан абалгын сэнгүүдые дээшлүүлжэ түсэбтэй. Аймагуудаар хү тушаажа абадаг пунктнуудые нээхэ шөглөлээр энэ предпритини мэргэжэлтэд хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Бүхы хүдөө нотагуудаар ябажа, хү суглуулжа абаха гэшэ тонехэ гарзатай байна. Тинмэхээ хэдэн аймагуудһаа хү суглуулжа абаха пункт нээжэ хүдэлхэ, зорилготой. Тинхэдэ энэ пунктда түүхэй хү тушаан абаад хүргэхэ, элдүүлэнгүй предприти хүртээр зөөжэ асарха санитарно-гигиеническэ эригтэнүүд сахилдаха ёһотой. Мүнөө дээрээ хү тушаан абадаг зарим пунктнуудтань хү хүргэдэг түхээрэлгэнүүд дуталдана. Тинмэхээ үглөөнэй болон үдэһын хаамай хү дууһан тушаажа абаха аргагүйдэнэ. Энэниһээ гадна хү

тушаажа абадаг пунктнуудые хү шэрэдэг транспортаар хангаха шухала болоһой.

Тинмэхээ энэ предпритида хото болон хүдөө нотаг хоёрой хоорондох холбоо нягтаруулжа хүдэлхэ инвестиционно проект зохёогдоо. Республикын табан аймагуудаар найман хү тушаан абалгын пунктнуудые нээжэ, хэрэгтэй онһон хэрэгсэлнүүдээр хангаха гэжэ гэрээн дотор бэшгэдэнхэй. Хэрбээ энэ инвестиционно проект бүтэмжэтайгээр нэбтэрүүлэгдэжэ эхилбэл, түрүүшын жэлдэнь 1500-2000 тонно хү нэмэжэ, тушаан абадаг болохо аргатай. Удаадахи жэлнүүдтэнь 3 мянган тоннодо хүргэхэ түсэбтэй.

Энэ инвестиционно-проектны ёһоор, үшөө зургаан молоководзууд, найман холодильнигууд, хү хадагалха 10 томо амһарта хэрэгтэй болохо гэжэ Татьяна Печкина хэлэе. Хамта дээрээ 20 миллион шахуу түхэригтэй эднэ болохо.

Энэ инвестиционно-проектны энэ предпритида нүүдэл зүблөө үнгэрэгдэн денуатууд дэмжээ. Республикын тухай программауудта оруулагдажа, энэ проект ажабайдалда нэбтэрүүлэгдэхэ гэжэ найдагдана.

Энэ хуудана манай корреспондент Эльвира ДАМБАЕВА бэлдэбэ. Р.-Н. БАЗАРОВАЙ фото.

Засагай дээдын зургаануудта

БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:
ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД

2010 оной октябрийн 25 - 29

Октябрийн 25-да Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын заншалта зүблөөнүүдэ үнгэргөө. Октябрийн 26-да республикын толгойлогшо Москва хотодо РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшэ В.В.Путинай хүтэлбэрлэн зүблөөндэ хабаадажа, Сибириин федеральна тойрогто түрүүшын ээлжээнэй инвестиционно проектүүдэй бэлдүүлгын асуудал зүбшэн хэлсээд, «Метрополь» ИФК-гай генеральна директор М.В.Слипенчуктай уулзаа.

Октябрийн 27-до Буряадай Президент РФ-гэй Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэлгэтэ эмхидэ республикын дэбисхэр дээрэ гахайн мяха үйлдбэрлгын болон буйлуулгын агро-промышленна комплекс байгуулха тухай хэлсээ баталаа. Тус проектые «Свинокомплекс «Восточно-Сибирский» ЗАО бэлдүүлхэ юм. Тиин нэгэ доро 70 мянган толгой гахай байлгажа, жэлэй туршада 8,8 мянган тонно мяха үйлдбэрлхэ аргатай комплекс 2011-2019 онуудай туршада тогтоогдох юм.

Октябрийн 28-да Вячеслав Наговицын РФ-гэй региональна хүгжэлтын министр Виктор Басаргинтай уулзажа, БАМ-ай хуушархан гэрнүүдхэ зоние зөөлгэлгын, Прибайкалийн аймагта «Байкальская гавань» гэхэн аяншалгын-амаралгын түгээлэй тусхай экономика зонадо харгын барилга болон зайн галай утаһа таталгын асуудал тухай хэлсээ. Буряадай Президент энэл үдэр «Особые экономические зоны» ОАО-гой генеральна директор И.В.Косовтой, РФ-гэй Президентын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В.Ю.Сурковтой, РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо И.И.Сечинтэй уулзаа.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Иннокентий Егоров үнгэргэжэ долоон хоногто РФ-гэй Президентын болон РФ-гэй Арадай Хуралай, Бүгэдэ буряадуудай соёл хүгжөөлгын эблэлэй зүблөөнүүдтэ, Бүхэроссиин ажауугшадай тоо бүридхэлгын түгээхэлдэ зориулагдан видеоконференцидэ хабаадаа. Иннокентий Матвеевич эрхэтэдтэй хубинь асуудалнуудаар уулзаа, Буряад Республикын Правительствын, Гэр байрын барилгада 300 кубометр модо үгэлгын талаар хүдэлмэрийн бүлэгэй зүблөөнүүдэ хүтэлбэрлөө. Гадна иимэ асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдэ эмхидхээ: «Байкальская гавань» гэхэн аяншалгын-амаралгын түгээлэй тусхай экономика зона зонхилолгын талаар зарим федеральна бүрин этигэмжэнүүдэ РФ-гэй Правительствын бэлдүүлгэ, автотранспортна хэрэгсэлнүүдэ ашаглан хэрэглэлгын федеральна програматай холбоотой асуудалнууды шийдхэлгэ, республикада инновационно ажаябуулга бэлдүүлгэ, гэр-байрын коммунальна хангалгануудай тарифууды тогтоолго, Сагаан-Нуур нууринда бассейн барилга, 2011 оной бюджетэ хубилалтанууды оруулалга, Улаан-Үдэдэ ЗАГС-ын байрын барилгада газар үгэлгэ, Бабушкин хотодо хүүгэдэй сээрлиг барилга.

Экономика хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Чепик РФ-гэй Президентын, РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшын хүтэлбэрлэн зүблөөнүүдтэ, «Турка» участок дээрэ «Байкальская гавань» гэхэн тусхай экономика зонин түрүүшын ээлжээнэй барилганууды ашаглалгада тушаалгын хэмжээ ябуулгануудта, тус зонин объектүүдэй барилгада зүбшөөнэн дансанууды үгэлгэдэ зориулагдан зүблөөнүүдтэ хабаадаа. Тиинхэдэ Александр Евгеньевич РФ-гэй Правительствын дэргэдэхи Геодезиин болон картографин талаар соведэй, РФ-гэй Правительствын дэргэдэхи Газарнуудай кадастрова сэгнэлгын талаар комиссиин зүблөөнүүдэ, Зэдын аймагай хүдөө ажахын үйлдбэрлэгшэдтэй уулзалга эмхидхээ. Мүн иимэ асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдэ үнгэргэһэн байна: индикативна түсэб тухай РФ-гэй Правительствын тогтоолдо хубилалтанууды оруулалга, РФ-гэй нютагай өөһэдн хүтэлбэрийн зургаануудай ажаябуулгын ашаг үрэ сэгнэлгэ, республикада ой модоной хэмжээ тоолон бүридхэлгын программнууды нэбтэрүүлгэ, Баунтын эвенк аймагай социально-экономика хүгжээтэ.

Социальна хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Бальжиров октябрийн 25-28-да Хабаровск хотодо ажал ябуулаа. Тиин Россиин Федерациин субъектнүүдэй экономика харилсаа холбоонуудай «Алас Дурна болон Забайкали» гэхэн регионууд хоорондын эблэлэй Социальна политикын талаар зохилдуулгын соведтэ хабаадажа, «Үншэн болон гэртэхинэйгээ харууһагүй үлэһэн хүүгэдэ социальна талаар дэмжэлгын нэмэлтэ найдүүлганууд тухай» 1996 оной декабрийн 12-ой 159-ФЗ дугаарай федеральна хуулида хубилалтанууды оруулха хэрэгтэй байһан тухай элидхээ. Октябрийн 29-дэ Баир Гвибалович 2010 ондо республикада хүүгэдэй болон эдишүүлэй амаралта, элүүржүүлгэ болон ажалаар хангалга эмхидхэлгын дүнгүүдээр видеоконференцидэ хабаадаа.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Фоменко РФ-гэй Президентын, РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшын хүтэлбэрлэн зүблөөнүүдтэ, Москва хотодо үнгэргэгдэһэн Россиин Федерациин субъектнүүдэй электрын элшэ хүсөөр хангалгын аюулгүй хангалгын талаар штабуудай болон элшэ хүсэней компаниудай хүтэлбэрлэгшэдтэй бүхэроссиин зүблөөндэ хабаадаа. Гадна Александр Андреевич республикын нуурин газарнууды түймэрһөө хамгаалга, хото шадархи түмэр харгын шэрэлгэнүүд, Сэлэнгэ мүнэн дээрэхи хүүргын заһабари мэтын шухала асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдэ хүтэлбэрлөөд, барилгын болон харгын ажахын объектүүдээр ябаа.

РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Лехатиновой толгойдог Россиин Федерациин Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэлгэтэ эмхин хүдэлмэрилэгшэд федеральна министерствэнүүд болон албан зургаануудта иимэ асуудалнуудаар ажал ябуулаа: бюджетэй гаргашануудай ашаг үрэ дээшлүүлгэ, 679,2 миллион түхэригэй хэмжээнэй урьһаламжа абалга, «Култук – Монды» харгын барилга номололго, экономика талаар удаа шанартай региональна программанууд, «Хүдөө нютагуудай социальна хүгжэлтэ» гэхэн программа, Семашкын нэрэмжэтэ больницын болон Зүүн зүгэй медицинн түбэй барилга номололго, 2011 ондо республикын үзэхэлэн үнгэргэлгэ. Тиинхэдэ уласхоорондын нефтин продукция конгрессэтэ, «Москва. Шийдхэгдээгүй асуудалнууд болон элшэ хүсэней ашаг үрэ дээшлүүлгын арга боломжонууд» гэхэн үзэхэлэндэ, «Элшэ хүсэ гамналгын талаар олон талата шийдхэбэри» форумдо, «Мүнөө үедэ хилэ зонхилолго. Уласхоорондын дүй дүршэл болон Россида хэрэглэлгын арга боломжо» гэхэн уласхоорондын конференцидэ хабаадаа.

РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо – Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшэ Петр Носков РФ-гэй Президентын эмхидхэһэн, РФ-гэй Правительствын түсэблэлгын зүблөөнүүдтэ хабаадаа; РФ-гэй Правительствын дэргэдэхи Гүрэнэй нюуса хамгаалгын талаар комиссиин зүблөө, байгуулгынга халбаринуудай хүтэлбэрлэгшэдтэй хүдэлмэрийн зүблөө үнгэргөө. Захиргаанай байгуулгын халбаринуудта Роспотребнадзорой РФ-дхи управлениин хүтэлбэрлэгшэ А.Б.Болошиновой хабаадалгатай брифинг, Буряадай тамужанай начальник В.С.Томинай прессконференци эмхидхээ; «Буряад Республикада аймагай эрхим түб болон эрхим хүдөө нютаг» гэхэн конкурсдо муниципальна байгууламжануудай хабаадалгын талаар дурадхалнууды бэлдээ; гэр байрын барилгада түлбэриггүйгээр газар болон 300 кубометр модо үгэхэ тухай хуулиин бэлдүүлгэ хинаа; Хуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдэй болон тэдэнэй эрхэнүүдэ хамгаалгын талаар комиссиин зүблөөндэ хабаадаа; Политическэ хамалган хашалганда хохидогшодой дурасхалта үдэр бэлдэн үнгэргэсөө.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Буряад Республикын Арадай Хуралай
түсэблэн хэмжээ ябуулганууд

2010 оной ноябрийн 1 - 3

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ
ЭЭЛЖЭЭТЭ АРБАН НАЙМАДАХИ СЕССИ

02.11 10.00-13.00, 14.00-18.00 Ехэ танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ
ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ
ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

01.11 11.00 Бага танхим

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ
ХЭРЭГҮҮДЭ ЭРХИЛЭГШЭ – АППАРАДАЙ
ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б.ЭРДЫНЕЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ
ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

01.11 13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ
ХОРООНУУДА

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэ Ц.-Д.Э.Доржиев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ арбан наймадахи сессидэ баталагдан дансанууды бэшэлгэ

03.11

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэ А.С.Скоцырская)

«Буряад Республикада захиргаанай хуули эбдэлгэнүүд тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

03.11 11.00 каб.323

«Буряад Республикын Арадай Хуралай дэргэдэхи Нютагай өөһэдн хүтэлбэрийн түлөөлэлгэтэ зургаануудай соведэй зүблөөндэ бэлдэхэ тухай»

03.11 13.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай
Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон
эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон
(түрүүлэгшэ В.А.Павлов)

Буряад Республикын Арадай Хуралай Хорооной 2010 ондо бэлдүүлэн хүдэлмэри тухай тоосоо бэлдэхэ тухай

01.11 15.00 каб.119

«Гүрэнэй болон муниципальна эдлэлдэ байһан газарай участоуды түлбэриггүйгөөр үмсэд үгэхэ тухай» Буряад Республикын Хуулиин 1-дхи статьяда хубилалта оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

03.11 10.00 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, залуушуулай политикын, олонийтын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэ В.Р.Булдаев)

«Физическэ культура болон спорт тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

01.11 10.00 каб.212

Буряад Республикын, Эрхүүгэй областиин болон Забайкалийн хизаарай гурбан талата харилсаа холбоонууд тухай хэлсээ бэлдэхэ тухай

03.11 10.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэ А.Т.Стопичев)

1. «Пургуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй хургалгын болон хүмүүжүүлгын хуули ёһоной хангалга хүгжөөлгэ» гэхэн асуудалаар «дүхэриг шэрээдэ» бэлдэхэ тухай

2. «Буряад Республикада юрэнхы хуралсалые номололгын гурим тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэбтэ хабаатай хүдэлмэрийн бүлэг тогтоохо тухай

3. Буряад Республикада олон хүүгэдтэй гэр бүлэнүүдтэ социальна дэмжэлгын хэмжээнүүдэ үзүүлхэ тухай

4. «Россиин Федерациин Пенсионно жасын 2011 оной болон 2012-2013 онуудай түсэбтэ хугасаагай бюджет тухай» 433092-5 дугаарай федеральна хуулиин түлэб тухай

01.11 14.30, 15.00, 15.30, 16.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономика политикын, байгаалин нөөсөнүүдэ ашаглалгын болон оршон тойронхи хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэ В.Г.Ирильдеев)

«Модо ургамалнууды хамгаалха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

01.11 14.00 каб.203

«Ой модо худалдан абалгын хэлсээнүүдэй үндэһөөр модо болон хушата модо бэлдэлгын онсо ушарнууд тухай» Буряад Республикын Хуулиин 2-дохи статьяда хубилалта оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

01.11 15.00 каб.203

«Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ инвестиционно ажаябуулгы гүрэнэй талаһаа дэмжэхэ тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууды оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

03.11 14.00 каб.203

«Автомобилин харгыннууд болон харгын ажаябуулга тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

03.11 15.00 каб.203

IV. ЭРХЭТЭДЫЕ ХҮЛЭЭН АБАЛГА

М.М.Гершевич – Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ

03.11 9.00-12.00 каб.118/327

Ц.Б.Батуев – Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо

01.11 14.00-17.00 каб.118/233

А.С.Скоцырская – Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хорооной түрүүлэгшэ

03.11 14.00-17.00 каб.118/323

Шухала асуудалаар хөөрөлдөөн

Буряадай спорт: БЭЛЭН БЭШЭ БЭРХЭШЭЭЛНҮҮД

Үнгэрбэн долоон хоногто спорт болон физическэ культурын талаар гэмсээнүүд түхэрэв дүхэриг нэрэвүүдэй дунда боловон байна. Ушар гэхэдэ, республиканска хэмжээнэй «Бидэ спортдо дуратайбди» гэвэн гаршагтай түрүүшын республиканска хуралдаан эмхидхэгдээ.

Тус хэмжээ ябуулгын үедэ олон тоото шийдхэгдээгүй асуудалнууд гаража

эрээ. Эдэ бүгэдыс республикмнай түрүү зиндаата зон мэдэншьегүй байгаагүйнь магадгүй. Гэхэтэй хамта, физкультура болон спорт хүжөөхэ талаар аргагүй томо-томо эрилтэнүүд табидаана. Энэ талаар 2020 он болотор ехэ түсэб табигдажа, спортын хүжэлтын стратеги бая баталагдаба.

Пүүлэй хэдэн жэл соо манай гүрэн дотор физкультура болон спорт хүжөөхэ талаар хөөрөлдөөн гарана. Россиин Президент Дмитрий Медведев, Правительствын Түрүүлэгшэ Владимир Путин үдэрбүриэнэн тухай хэлэнэ. Мүн манай республикада спорт хүжөөхэ талаар тусхай түсэб табигдахай.

Физическэ культура болон спортын талаар республиканска хорооной хүтэлбэрилэгшэ Владислав Бумбошкиной хэлэнээр, энэ түсэб табан эрилтэнүүдхээ бүридэнэ.

Нэн түрүүн республикмнай тон олон эрхэтэд спортоор бээ хорихо ёһотой. Мүнөө үедэ 15,8 процент хүнүүд физкультуратай «нүхэсэнэ». Энэ тоо 2020 ондо 31 процент хүрэхэ ёһотой. Урдаа табиһан зорилгодоо хүрэхын тула республика доторнай олон тоото спортын байшангууд, стадионууд баригдажа байнхай. «Пүүлэй хоёр жэл соо гурбан стадион, хоёр спортын байшан, 11 спортзал, 17 спортын талмай ашаглалгада тушаагдаа. Мүн тийхэдэ 2011 ондо 10 мянган һуудалтай стадион ба физкультурно-спортын комплекс үүдээс сэлхэхэ», - гээд Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Балжиров мэдүүлэнэ.

Ушөө нэгэ орёо асуудал гэхэдэ, дээдэ зиндаагай спорт хүжөөлгэ болоно. «Энэ талаар мүнөөнөө ехэ ажал хэгдэнэ», - гээд Владислав Бумбошкин мэдээсэнэ. Ушар гэхэдэ, Буряад Республикын суглуулагдамал

команданууд хорилго гараха аргатай һайнай болонхой.

Спортдо ажалладаг мэргэжэлтэдтэ салин нэмээхэ тухай асуудал гаранхай. 2010 ондо тэддунда зэргээр 10322 түхэригабана. Харин 2020 ондо салин 24286 түхэригтэ хүрэхэ хараатай юм.

Россиин Правительство регион бүхэндэ хэдэн спортын зүйлнүүдыс хүжөөхэ тухай даабари үгөө. Энэ талаар манай республика һур харбалгаар, дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Россиин суглуулагдамал командануудай гэшүүдыс бэлдэдэг болонхой. «Пурхарбалгаар нэгэ асуудал гараагүй. Юуб гэхэдэ, манай тамиршад Россиин бүридэлдэ оронхой. Мүн тийхэдэ барилдаагаар нэгэ хэдэн асуудал гарахадань, бидэ ошожо хэлсээбди. Буряадтамнай 16 барилдаашад гүрэнэйнгөө нэрэ улас-хоорондын хибэс дээрэ хамгаална. Россиин Правительствата энэ мэдээсэлбемнай зуб ойлгожо, барилдаа хүжөөхэ спортын зүйлнүүдэй тоодо оролсоо. Тиймэһээ манай һур харбагшад, барилдаашад гүрэнэй тэдхэмжэ абадаг болохонь», - гээд Владислав Бумбошкин хөөрэнэ.

Мүн тийхэдэ спортын хургуулинуудай, хуралсалай гуламтануудай материално-техническэ бааза һайжаруулха талаар ажал стратегийн гол һууриной нэгэн болоно.

Иигэжэ шангаар ажалаа абуулбал, бидэ эгээл элүүрэнхэ, физическэ хүмүүжүүлгэтэй арад зон болохобди.

Борис БАЛДАНОВ.

Буряад Республикада физическэ культура болон спорт хүжөөхэ талаар урдманай ехэ хараа байна. Хэды тийгэбэшье олон тоото шийдхэгдээгүй асуудалнууд гараад ерэнэ. Эдээниис хараад үзэе.

20-дохи зуун жэлэй һүүл багаар гүрэн доторнай хүн зоной тоо эрид доошолоо. Эхэнэрнүүд үсөөнөөр нарайлна. Тиймэһээ мүнөөтэрэ баригдаһан байшангууд, залнууд соо бээ хорихо хүнүүд олдохогүй. Иимэ һанамжа Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ Матвей Гершевич хуралдаанай эхиндэ хэлэнэ байна.

Мүн тийхэдэ хуралсалай гуламтануудта спортын хэрэгсэлнүүдхээр дуталдана. Олон хургуулинууд компьютернуудыс, элдэб тусхай кабинетүүдэй хэрэгсэлнүүдыс хэлбэн шэнэлээ. Тийхэ зуураа тэдэ физкультура үнгэргэгдэдэг спортын зал ба талмайнуудыс мартаа. Иигэжэ Улаан-Үдэ хотын захиргаанай физкультура болон спортын талаар хорооной дарга Чингис Лубсанов мэдээсэбэ.

Физкультурын багшанар тухай элдэбин хөөрөлдөөн гарана. Пая үнгэргэгдэнэ «Буряадай физкультурын эрхим багша» гэһэн конкурс энээниис гэршэлээ. Эндэ аймагуудай эгээл түрүү багшанар суглараа. Тийгэбэшье шадамар бэрхээр хэшээл үнгэргэдэг хүнүүд тон үсөөн байшоо. Олоной һанамжаар «гимнастика» гэһэн темэ гарахань тон орёо. Энээнэй шалтагаан дээдэ хуралсалай гуламтаһаа дулдыдана гээд ойлгогдоо.

- Манай факультетдэ гимнастикаар мэргэжэлтэн үгы, - гээд, Буряадай гүрэнэй университетдэй физическэ культура, спорт

болон аяншалгын факультетдэй декан Геннадий Петренко хэлэнэ. - 70-80-ярд онуудаар гимнастикые дүрбэдэхэ курс хүрэтэр үзэдэг хэн. Харин мүнөөнэй хуралсалай программаар оройдоол нэгдэхэ курсда заагдана.

Физкультурын факультет дүүргэнэ хүбүүд, басагад мэргэжэлээрэ хүдэлхээ яаранагүй. Буряадай багшанарай колледжын физкультурын факультет 2005 ондо дүүргэнэ мэргэжэлтэдэй 6,3 процент хургуулинуудта багшалхаа ошоо һаа, 2010 ондо дүүргэнэ 64 хүнүүдэй оройдоол 6-ниинь физкультурын багша болоо. Мүн Буряадай гүрэнэй университетдэ иимэ байдал тогтонхой.

Багшын ажалай бага салин, гэрбайрагүй байдал - эдэ бүгэдэ шалтагаанууд хургуулин спортзалһаа залуу мэргэжэлтэдыс «түлхэнэ».

Спортын болон сервисэй колледжын директор Сергей Периновэй хэлэнэйнэй ёһоор, олон хургуулинуудта физкультурын багшаар ондоо мэргэжэлтэд хүдэлнэ. Бүхы физкультурын багшанар спортын мэргэжэлтэй байна гү, али үгы гү гэжэ шалгаха хэрэгтэй.

Буряад Республикада үшөө табан туһаламжын спортын зүйлнүүдыс хүжөөхэ гэжэ хэлэгдээ. Бокс, хүнгэн атлетикэ, сагалса буудалга, дзюдо гэгшэдэй хажууда шортрек оролсоо. Энэнь ехэ гайхалтай. Нэгэшыс хаагдаатай мультхэтэ аренгүй, мэргэжэлтэдгүй газарта энэ зүйл яагаад хүжөөгдэхэнэ бэ?

Бадма ЯКШЕЕВ.

Хамгушкев Николай Матвеевич родился в 1952 году в деревне Горхон Осинского района Иркутской области в семье Матвея Хангалжиновича и Степаниды Николаевны пятым ребенком. Рос шустрым любознательным мальчиком. Учился в Горхонской начальной, Обусинской восьмилетней школе.

В 1968 году поступил в Боханское педагогическое училище имени Доржи Банзарова, который успешно завершив, начал свою трудовую деятельность учителем физкультуры Верхне-Идинской средней школы Боханского района. Проработав два года в школе, он поступает в Бурятский государственный педагогический институт на очное отделение факультета физического воспитания.

После получения диплома о высшем образовании работал учителем, директором Кахинской, Ново-Ленинской школ.

Учитель - новатор. Награжден знаком «Отличник народного просвещения РСФСР» /1996 г./, «Отличник физической культуры и спорта» /2003 г./, «За заслуги в спорте» /2000 г./.

Учитель работает по своей авторской программе «Бурятские народные игры на уроках физического воспитания», является автором учебного пособия «Национальные игры в учебно-воспитательном процессе», имеет авторское свидетельство.

Высокую оценку о работе Н.М.Хамгушкева дали ученые: Цинкер В.М., кандидат педагогических наук, декан факуль-

На конкурс «Вершина мудрости - 2010»

НАСТОЯЩИЙ УЧИТЕЛЬ И НАСТАВНИК

тета физической культуры БГУ: «В представленной авторской программе Хамгушкева Н.М. предпринята попытка систематизировать бурятские национальные подвижные игры.

Несомненно, что авторская программа Хамгушкева Н.М. отвечает всем требованиям, предъявляемым к подобным работам и может быть рекомендована для широкого использования в национальных школах, во всех общеобразовательных учебных заведениях».

Балдаев К.В., кандидат педагогических наук, зав. каф. нац. видов спорта ФФК БГУ: «Книга Хамгушкева Н.М. является ценным методическим пособием для воспитателей дошкольных учреждений, учителей общеобразовательных школ, преподавателей физической культуры средних специальных и высших учебных заведений».

Николай Матвеевич - победитель районного и областного смотра конкурса учителей физической культуры с. Оса 1993 г., Байкальск 1995 г.

Дипломант Международного научного конгресса среди студентов, аспирантов и молодых ученых «Молодежь и наука - третье тысячелетие» Москва, 1996 г. Выступал с докладами.

Любовь к своей профессии учитель сумел передать многочисленным воспитанникам, 19 учеников пошли по его стопам, многие носят высокое звание «Отличник народного

просвещения: Балханов Ефрем, Константин Хайрулин, Баторова Светлана. Магданов Сергей является «Отличником образования Республики Саха /Якутия/».

Заслуженные работники физической культуры УОБАО: Тармаев А. - тренер по конному спорту, Шалтыков А. - директор Улейской школы, Ербатков А. - мастер спорта, тренер по боксу. Многие его воспитанники работают тренерами-преподавателями в школах.

Николай Матвеевич является организатором районного соревнования по кроссу на призы своего воспитанника, мастера спорта СССР по легкой атлетике Сергея Халмакинова, чемпиона Далян-

ского международного марафона в Китае /1990/, серебряного призера Дуйсбургского марафона ФРГ /1991/, бронзового призера Тель-Авивского марафона в Израиле (1992).

Друзья, коллеги, воспитанники Николая Матвеевича вспоминают: В.Мархаев, полковник милиции, кавалер высшей государственной награды России - Ордена Мужества, Герой Дагестана. Депутат Народного Хурала, I секретарь республиканского комитета партии «КПРФ».

С 1991 года, когда он стал работать в нашей Верхне-Идинской школе молодым специалистом, сумел заинтересовать нас любовью к урокам физкультуры, а впоследствии мы вместе проучились на спортивном факультете Бурятского государственного университета. Николай Матвеевич добродушный человек с нескрываемой энергией, большим энтузиазмом, отличным специалистом своего дела.

И.Сиденов, учитель физической культуры, почетный работник образования, директор МОУ «Кутанская СОШ» Осинского района:

Хамгушкев Николай Матвеевич работает учителем физической культуры в селе Ново-Ленино с 1977 года. За период своей работы существенно укрепил учебно-методическую и материальную базу. Был построен дом спорта, стадион, приобретен различный инвентарь для учебного процесса. Как учитель, один из первых

внедрил в учебный процесс национальные игры.

18 лет работал руководителем РМО учителей физической культуры и щедро делился своим опытом. Проводил открытые мероприятия по обобщению опыта работы своих коллег.

Николай Матвеевич является участником и лауреатом районных, окружных, областных конкурсов учителей физической культуры.

Спортивный клуб «Баатор» Ново-Ленинской средней школы Осинского района признан победителем во всероссийском смотре конкурсах. Пятьдесят пять регионов представили на конкурс, сто пять подростковых клубов! И Осинский «Баатор», где руководит учитель физкультуры высшей категории Николай Матвеевич Хамгушкев, стал одним из призеров, выиграл денежный приз в двадцать пять тысяч рублей.

Николай Матвеевич женат, имеет троих детей, которые пошли по стопам родителей. Вместе с Антониной Аполлоновной воспитывают своих внуков.

Хамгушкев Николай Матвеевич награжден Дипломом, Сертификатом, Почетными грамотами Министерства образования и культуры России.

Желаем Николаю Матвеевичу здоровья, успехов в деле воспитания подрастающего поколения, счастья в жизни.

М.СМИРНОВА,
кандидат филологических наук, Почетный работник высшего образования РФ, член Союза писателей России.

БУРЯТИЯ СТАЛА ПИЛОТНЫМ РЕГИОНОМ

2 октября 1940 года вышел указ о создании системы государственных трудовых резервов. С тех пор этот день принято считать Днем профтехобразования.

70-летию начального профессионального образования Бурятии посвятили международную научно-практическую конференцию «Стратегия модернизации начального и среднего профессионального образования Республики Бурятия», в которой участвовали коллеги из Монголии.

Социально-экономические преобразования в стране не могли не отразиться на системе начального профессионального образования, которая ухудшилась из-за за слишком медленно возрождающейся промышленности, демографической ямы, стремления молодых людей получить высшее образование. Та нормальная пирамида, в основании которой было начальное профессиональное образование, и затем человек рос по карьере соответственно своим способностям и возможностям, перевернулась. Высшее образование оказалось в фундаменте. Как в таких условиях развиваться системе начального профессионального образования? В Москве все профессиональные образовательные учреждения, а их было 150 начального и 70 среднего образования, преобразовали в колледжи. Для этого они привлекли науку, создали программы, вложили финансы – Москва может себе это позволить.

И такая тенденция наблюдается по всей стране. Министерство образования Бурятии предложило коллективам объединяться. Так, например, поступили училища № 30 (Малый Куналей Бичурского райо-

на), 36 (Тарбагатай), 27 (Мухор-шибирь), объединившись на базе Иволгинского агротехнического техникума. Создан один мощный техникум, у которого появилось больше возможностей. Причем, чтобы не пострадали дети, внесли изменение в республиканский закон: для тех, кто учатся в системе среднего профессионального образования, но на уровне начального, сохранены социальные льготы: бесплатное питание, проживание, спецодежда. Более того, есть решение Минобрнауки России, которое позволяет давать ученикам 10-11 классов профессиональное образование, то есть одновременно дети могут учиться в школе и по заочной форме – в профессиональном училище. Появилась возможность не делить детей. Кто же не захочет получить профессию водителя или лучше изучить компьютер? К тому же у него повышается шанс поступить на дальнейшую учебу.

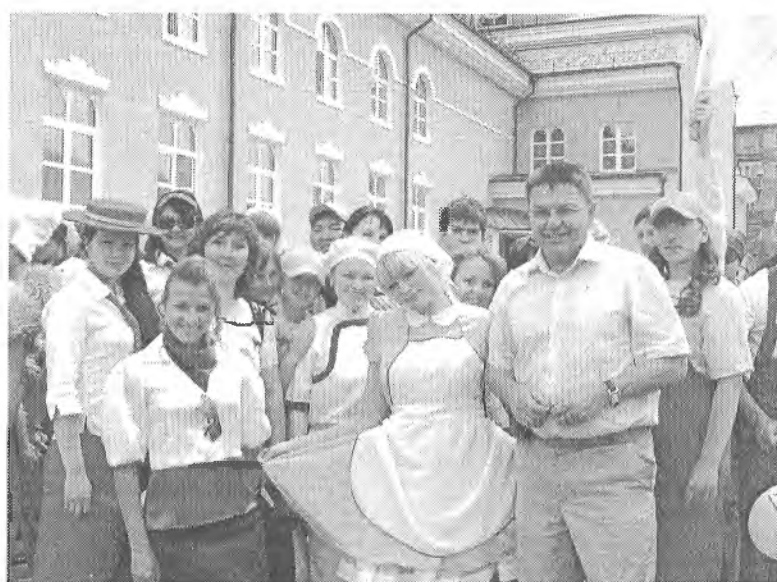
Вышло постановление о целевой контрактной подготовке, по которому учащийся, получивший профессию, три года должен будет отработать на предприятии, а работодатель – оплатить учебному заведению 30 процентов стоимости от суммы за обучение. Так, в этом году 1619 человек заключили договор о целевой контрактной подготовке в системе начального и среднего профессионального образования с 130 организациями различных форм собственности, что в шесть раз больше, чем в 2009 году. Министерство образования и науки проводит реформирование довузовского образования Бурятии в три этапа, до 2015 года. В 2008-2010 годы создается экономически эффективная система: из 36

учебных заведений начального профессионального образования сейчас в наличии 10, а 1 января 2011 года останется 5. При этом ни одно здание не закроют, и коллективы не расформируют, они и дальше будут развиваться в общей системе довузовского образования. В 2010-12 годах произойдет интеграция начального профтехобразования с учебными заведениями среднего профессионального образования. В 2012-2015 годы все образовательные учреждения перейдут в автономные.

На контрольные цифры приема абитуриентов всех учебных заведений повлиял демографический спад. За последние четыре года довузовское образование недосчиталось более 4,5 тысячи учащихся. Это 10 крупных учебных заведений. Нет работодателей – сокращается финансирование. К 2015 году система потеряет контингент в 50 процентов по сравнению с 2006 годом. В этих условиях министерство образования совместно с учебными заведениями ищет новые пути для развития. Например, они могут обучать граждан Монголии. Так, Улан-Удэнский инженерно-педагогический колледж открыл в этой стране представительство и филиал. В Улан-Удэ работает лаборатория федерального института развития образования, которая занимается подготовкой и переподготовкой кадров преподавателей.

Бурятия вошла в число десяти пилотных регионов по разработке стратегии программы модернизации профессионального образования, которая была озвучена на Госсовете.

29-е профессиональное училище в селе Петропавловка Джидин-

ского района преобразуется в Байкальский казачий кадетский корпус. В его стенах будут возрождать казачьи традиции, а выпускникам присваивать чины.

38-й лицей, что в поселке Иволгинск, станет колледжем для талантливой молодежи республики и Забайкалья. Профессиональное училище №5, расположенное в селе Новоильинск Заиграевского района, приобретет статус техникума, готовящего кадры для развития малого предпринимательства на селе.

Также объединятся Хоронхойское и Онохойское профессиональные училища и станут техникумом.

В ближайшее время в республике станет 7-12 образовательных кластеров по экономике, три – по социальной сфере, 12 ресурсных

центров, где пересекаются образовательные и производственные технологии.

Сейчас насчитывается четыре автономных учреждения. К новому году училища №№39, 25, колледж спорта и сервиса, политехнический техникум в поселке Селенгинск приобретут финансовую самостоятельность. В ноябре этого года открывается новое учебное заведение – Бурятский республиканский многопрофильный техникум инновационных технологий в Северобайкальске.

Дулма БАТОРОВА,
наш корр.

НА СНИМКЕ АВТОРА: учащиеся лицея № 12 с директором С.И.Разуваевым.

«ВОДОКАНАЛ» ИЩЕТ ИНВЕСТОРОВ

Журналисты республиканских СМИ побывали в святой святых – на водозаборных сооружениях на островах Богородский и Спасский, откуда снабжаются водой Советский и Октябрьский районы, и на строительстве на Левом берегу большого водовода, который должен решить наболевшую на этой территории города проблему с питьевой водой.

Старый водозабор на острове Богородский сегодня работает как резервная станция и как ремонтная база предприятия. Насосная станция в распоряжении диспетчера и используется при дефиците воды.

Насосное хозяйство старое, с большим энергопотреблением. С учетом развития города, наступающего уже сегодня дефицита воды нужно устанавливать современное энергосберегающее оборудование, – говорит руководитель водозаборных сооружений Геннадий Нечаев.

Через новый головной водозабор проходит в сутки более ста тысяч кубометров чистой воды, как неоднократно подчеркивалось, воды. На «Водоканале» с гордостью говорят, что по всем нормативам она чище байкальской. Индикатор чистоты находится здесь же, это огромный аквариум с рыбками. Добывают воду с скважин глубиной 70 метров, всего их 42. Из 9 насосов круглосуточно качают воду 2-3 – почти пять тысяч кубометров в час.

Производство на «Водоканале» энергоемкое, треть всех затрат приходится на электричество. Основной проблемой сейчас стал износ оборудования, сетей, ведь основная масса объектов водного и канализационного хозяйства построена 20-25 лет назад.

На его модернизацию, замену ветхих сетей требуется не менее 600 миллионов рублей инвестиционных вложений.

С целью привлечения инвестиций «Водоканал» был акционирован, все акции – у городского комитета имущественных отношений.

Еще один инвестиционный проект «Водоканала» – водовод, на строительстве которого мы побывали. Он обеспечит водой поселки Заречный, Степной, Тулунжа, Сокол, Аэропорт, Солдатский, Исток, и, в перспективе, Сотниково. На строительство магистрального водовода длиной 3,9 километра от насосной станции второго подъема до Заречного и внутриселовых сетей, а также на реконструкцию самой станции в связи с увеличением нагрузки и строительством резервуаров для создания запаса воды, требуется 587 миллионов рублей. Сроки реализации этого инвестиционного проекта зависят от финансирования.

А пока первые 250 метров водовода до улицы Кабанской строятся за счет инвестпрограммы предприятия. Работы идут по графику, с соблюдением всех правил безопасности, и будут завершены до конца года. Источником средств инвестпрограммы – плата за подключение к водоснабжению и водоотведению нового жилья.

«Водоканал» обращается к потребителям с призывом не только рационально использовать воду, но и своевременно оплачивать потребление. Сейчас дебиторская задолженность всех потребителей составляет около 200 миллионов рублей, из них население задолжало почти 114 миллионов. Ежемесячно предприятие подает в суд 500 исков на недобросовестных плательщиков.

Людмила ОЧИРОВА.

ЕДИНОРОССЫ ВНОСЯТ ПОПРАВКИ

В Госдуме на осенней сессии в первом чтении был принят проект федерального закона «О федеральном бюджете на 2011 год и на плановый период 2012 и 2013 годов». Депутат Госдумы, член Комитета по бюджету и налогам, член фракции партии «Единая Россия» В.Ф. Кузнецов рассказал нашему корреспонденту о некоторых поправках, выдвинутых партией ко второму чтению бюджета.

Ко второму чтению Комитет по бюджету и налогам предложил дополнить законопроект статьёй, согласно которой остатки неиспользованных средств, выделенных в 2010 году на строительство автодорог, будут направлены в федеральный дорожный фонд. А остатки неиспользованных средств Минсельхоза – на развитие сельского хозяйства. А также утвердить отдельным положением распределение по регионам субсидий на строительство сельских дорог в сумме 5 миллиардов рублей. И рассмотреть возможность погашения регионами бюджетных кредитов, полученных в 2010 году на поддержку сельхозпроизводителей, пострадавших от засухи в течение трёх лет, начиная с 2013 года.

Нашим комитетом вносятся ряд поправок, которые касаются предоставления субсидий на программы развития дошкольных учреждений в субъектах. И также на развитие улично-дорожной сети населённых пунктов и благоустройство внутривоскресных территорий.

Янжам ЖАПОВА,
наш корр.

НОВОСТИ

ПЛАТНЫЙ ПРОЕЗД

В Улан-Удэ проезд по дорогам местного значения для водителей большегрузных автомобилей стал с 1 ноября платным. Все полученные средства будут поступать в местный бюджет для финансирования ремонта дорог.

Стоимость специального разрешения в Управлении транспорта и связи составит одну тысячу рублей. На выезде из Улан-Удэ создано четыре площадки весового контроля. Грузовики будут взвешивать, а за превышение выписывать штраф.

Если у водителя не окажется разрешения, ему грозит штраф от 2 до 2,5 тысяч рублей. Для юридического лица штраф составит от 400 до 500 тыс. рублей.

МОЖЕТ ОТКРЫТЬСЯ ЧАРТЕРНЫЙ РЕЙС ДО СЕУЛА

Об этом сообщил генеральный консул Южной Кореи в Иркутске Чой Сок Ин.

Южная Корея в течение 10 лет занимается чартерными рейсами «Сеул – Иркутск», которые с августа этого года стали регулярными и

в зимнее время. Что касается Улан-Удэ, сначала нужно будет заниматься чартерными рейсами, а потом можно перейти к постоянным. Если будет достаточный пассажиропоток, это будет возможно, – отметил Чой Сок Ин.

МЕГАФОН ЗАГОВОРИЛ ПО-БУРЯТСКИ

Теперь коренные жители республики смогут получить ответы на свои вопросы на родном языке при звонке на 0500 или 8 800 333 0500. Для абонентов Мегафона Иркутской области и Забайкальского края, желающих получить обслуживание на бурятском языке, действует бесплатный короткий номер контактного центра 0900.

КОМАНДИРА САМОЛЕТА АН-2 УВОЛИЛИ

Комиссия Ространснадзора завершила проверку по факту аварийной посадки самолета АН-2 на севере Бурятии. В результате командир самолета Михаил Таракановский уволен и оштрафован на 10 тыс. рублей. Второй пилот заплатит две тысячи штрафа.

Подготовила Людмила ОЧИРОВА.

«Байгалай буудал» гэхэн аяншалга-амаралгын шэглэл

ШУХАЛА БАРИЛГАНУУД ТУШААГДАБА

Октябрийн 27-до «Турка» гэхэн участка дээр «Байкальская гавань» гэхэн тусхай экономика зона инфраструктурын объектууд нээгдэе. Улаан-Үдэ, Эрхүү болон Москваһаа албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, олзын хэрэг эрхилэгшэд, олондо мэдээсэл тараалгын хэрэгсэлүүдэй түлөөлөгшэд эржэ, тус шухала үйл хэрэгтэ хабаадаа.

Пүүлэй жэлүүдтэ республикадамнай барилга сэхэр эрхилэгдэлэг болонхой. Тийхэлээрэ бургуули, гэр байра, больница, театр, спортын байшан гэхэ мэтын социальна объектуудэй, мүн инфраструктурын объектууд болохо харгы, хүүргэ, зайн галаар хангалгын подстанциинуудай барилгала бюджетһээ мүнгэн гаргашалдадаг гээнэ ааб даа. Ехэ налог түлэдэг авиазавод, «Улан-Удэстальмост» мэтын томо предприятинууд, гадна ашагта малтамал олзоборилдог халбарини предприятинууд бюджетэй олзо оршо хангахын тула үйлдэбэрингөө үргэдхэлгэ болон хайжаруулгада өөһэдэньгөө мүнгэ хэдэн миллионоор, заримдаа миллиард түхэригөөр шэглүүлдэг юм. Харин «Байкальская гавань» гэхэн аяншалга-амаралгын тухай экономика зона онсо шухала зэргэтэй юм.

«Байкальская гавань» табан участкайнгаа түгэс барилгдахада, хэдэн зуугаад мянган аяншалгагшадые угтан абаха. Туркадахи инфраструктурын объектуудэй барилгада 432 миллион түхэриг шэглүүлдэгэ. Энэ мүнгэн хэдэн дахин эбхэгдэжэ бусахал даа. Паяын сагай түсэб - 110/10 подстанци барилга болон дулаа үгэлгэ.

Тусхай экономика зона республикын бүхэ аймагуудай аяншалгын талаар хүгжэхэ

түлхисэ боложо үгэхэ. Жэлһээ жэлдэ аяншалгагшадтай тоогой олошоржо байһыс хараадаа абабал, жэлдэ миллион хүнис айшалуулдаг болохоор хүлээгдэнэ. Тиймэһээ транспорт, гостинична болон курортно хэрэг эрхилэгшэ, хэлхэ холбоон, элүүрыс хамгаалга, худалдаа наймаан мэтын халбаринууд хүгжөөгдэхэ.

Объектуудэй барилга эрхилгын түлөө конкурсын дүнгүүдээр «Запсибгазпром» ОАО шэлэгдэжэ, хүдэлмэринүүдэ хайнаар болон саг соогоо бэслүүлэе. «Хэлсээгээр хараалагдаһан бүхэ ажалаа дүүргэбди», - гэжэ Буриадта «ОЭЗ» ОАО-гой филиалай хүтэлбэрилэгшэ

Н.И.Быков баяр ёһололой нээлгын үедэ хэлэе. «Ажалнай түлэг дундаа, станцинууд бодхоогдоно, соргонууд татагдана», - гэжэ «Металлы Восточной Сибири» корпорацийн генеральна директорэй орлогшо Б.Д.Цыренов нэмэжэ хэлэе.

Объектуудэй нээлгын баяр ёһололдо республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.М.Гершевич, экономика хүгжэлтын талаар РБ-гой Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А.Е.Чепик, экономикын министр Т.Г.Думнова, Аяншалгын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшэ Л.Б.Мак-

санова, Арадай Хуралай депутатууд А.К. Тулохонов болон Ц.Э.Доржиев, тийхэлдэ «Метрополь» компанийн хүтэлбэрилэгшэ М.В.Слипенчук (Москва), подрядна эмхи «Запсибгазпром» ОАО-гой хүтэлбэрилэгшэ В.В.Мазур, «Прибайкалийн аймаг» муниципальна байгууламжын толгойлогшо С.А. Семенов гэгшэд хабаадаа.

«Иймэ хубилалтанууд болошохо юм гэжэ балай этигээгүйб, - гэжэ экономикын эрдэмэй доктор М.В.Слипенчук хэлэе. - Хоёр жэлэй саана «Миры» Байгал дээрэ» гэхэн экстендици эхилэе һэн, харин мүнөө тусхай экономика зона эхи абаба. Баруун гүрэнүүдэй, Япон гүрэнэй инвесторнууд Байгалаарнай һонирхоно. Тэрэһэлэн «Улаан-Үдэ - Улаан-Баттар - Токио» замаар самолетоор нийдэлгэ туршагдаа... Паяын сагта тусхай экономика зонаын хоёрдохон ээжээнэй объектуудые нээхэбди».

А.Е.Чепигэй хэлһээр, саашадаа тус зонин ажаябуулгаһаа республикын бюджет жэлдэ 10 миллиард гаран түхэригөөр баяжажа байхаар хүлээгдэнэ.

«Гурбан жэлэй саана 2008-2010 онуудта болон 2017 он болотор хугасаада Буриадтай социальна-экономика хүгжэлтын программа абтаа һэн, - гэжэ М.М.Гершевич гэмдэглэе. - Харин мүнөө Байгалайнгаа эрьс дээрэ бодото барилгануудые хаража байхада гоё даа».

С.А.Семеновой онсолһоор, Байгалай деспромхозой хүдэлмэриншэдэй хуурип байһан Турка мүнөө танһаар бэшэ болонхой. Запсибгазпромай хүдэлмэриншэд түргэн болон шангар хайтай барилгын жэшээ харуулаа.

Эрээдүйдэ «Байгалай буудал» тусхай экономика зонадо 7 мянган хүн хүдэлжэ. Буриад Республика 2017 ондо олзо оршо сэхтэй болохо байха гэжэ һанагдана.

Даржана ЦЕЛОВАЛЬНИКОВА.
Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото.
Д.МАРХАДАЕВА хэблэлдэ бэлдэбэ.

Гүрэнэй Дүүмын депутат, «Нийтэ нэгэн Росси» гэжэ партиин депутат В.Ф.Кузнецов долоон хоногой туршада Прибайкалийн аймагаар ябажа, зоной ажабайдалгай танилсаа.

Аймаг дотор эрхим хубин хэрэг эрхилэгшэ Н.И.Теслевэй пиорама ошожо хараһан байна. Депутат Ирклигэй хүүгэдэй эсээрлиг, Турунтаевын түбэй стадион хүрһэн байна. Аймагай захиргаанда нютагай зонтой уулзажа хөөрөлдэбэ.

Василий Федотович «Байгалай буудал» гэжэ нэрэтэй экономика зонадо оршодог Турка участка хүржэ, хэгдэжэ байһан ажалтайн танилсаа.

НЮТАГАЙ ШЭГ ШАРАЙ ПАЙЖАРУУЛХА ЗОРИЛГОТОЙ

ЭРХИМ ХУБИИН ХЭРЭГ ЭРХИЛЭГШЭ

Василий Кузнецов модо үйлдэбэрилгын предприятиин эзэн, олзын хэрэг эрхилэгшэ Н.И.Теслевтэй үни удаан саг соо хөөрөлдэбэ. Аймагай эрхим предприятинуудта оролсодог тоотой пиорамада арбан табан хүн хүдэлдэг юм. Өөрынгөө хубин хэрэг Н.И.Теслев хэдэн жэл соо урагштай ябуулна.

Мүнөөдөр предприятинь яһала олзотой. Бүлгэмэй ажалшадтаа тэрэ ходо туһалжа байдаг. Тэмэндэ нэгэ хүдэлмэрилэгшын үхибүүтэй болохо, бүлгэмэйхид гэртэнь булга ошожо амаршалаа. Тийхэдэнь хүтэлбэрилэгшэ нийтын талаар тэдхэмжэ хээ.

НОГООХОН ТАЛМАЙТАЙ СТАДИОН

Намарай набшаһаая гүбижэ байһан сагай үедэ ногоохон үнгэтэй талмайтай футболэй поли хаража байхада, ниондэ дулаахан. Иймэ үнгэтэй поли республика дотор гурбан. Хоёртын Улаан-Үдэдэ, гурбадахын эндэ, Турунтаево хууринда дэбдигдэнхэй.

Энээн тушаа сэхэ һонирхолтойгоор аймагай гулваа Сергей Семёнов хөөрэнэ. Тус стадиондо мүнөөдөр барилгын ажал хүдэлмэри түлэг дундаа. Спортивна наадануудай талмай, футболэй поли, трибуна гэхэ мэтэ объектууд баригданхай. Үбэл болотор слүүр, санаар һолжорхо зам бүтээгдэхэ юм. Тийн нимэ ажалнуудта мүнгэ һомолжо хэрэгтэй. Аймагай бюджеттэ тэды мүнгэн үгы. Хаанаһаа абахаар

гээшэб? Республикаһаа гуйха гү? Эрэгшэ депутатадыс туһалыг гэжэ гуйха болоно гү? Яагаа һаа дээрэб, нютагай зондо?

ХҮҮГЭДЭЙ СЭСЭРЛИГҮҮДЫЕ ХАЙШАН ГЭЭД ОЛОН БОЛГОХОБ?

Пүүлэй үедэ гүрэн дотор нарай хүүгэдэй олошорһынь үдэр бури газаа, эндэ тэндэ ябаханда ажаглахаар, обёорхоор байдаг. Тийн мүнөө Буриадтай нийслэл түб хотодо үхибүүнэйнгээ нарай байхада оошорто ороогүй һаа, хүүгэдэй эсээрлигтэ хууригэй болохоор бэшэ.

Нютагай засаг зургаанайхид депутатта Ирклигэй хүүгэдэй саад харуулаа. Молон нэгэ дахар байшангынь мүнөө һэльбэн шэглэгдэжэ байнхай. Тус тосхон аймагай түб болохо Турунтаево посёлоһоо холохоно бэшэ, гурбан километрэй саана. Турунтаевын хүдөөгэй хуурип газарай бүридэлдэ гурбан тосхон оролсоно: Ирклик, Карымск, Турунтаево. Тиймэһээ Ирклигтэ саадтай бии болоо һаа, хажуудахи Турунтаево нютагай зон хүүгэдэе автомашинаар асарха аргатай болохо.

Мүнөөдөр модон багахан байшан соо һэльбэн шэглэлгын ажал түхээрэгдэнэ. Тийн ажалаа бултсын дүүргэхэ гэхэдэ, мүнгэн хэрэгтэй болоод байна.

Василий Кузнецов партингаа энэ

асуудалаар хэжэ байһан ажал тухай мэдүүлэе. Тийн эрхэ гурбан жэлээр баталагдажа байһан федеральна бюджет соо хүүгэдэй эсээрлигүүдэй хүгжэлтын програмануудта субсиди дамжуулагдахаар хараалагдана.

Аймагай захиргаан соо депутатта асуудалнуудые зон табина. Кика гэжэ хуурип газарта хүүгэдэй саад байгуула хэрэгтэй. Нёдондо жэл энэ барилгада республикын бюджеттэ мүнгэн түсэблэгдэнхэй һэн. Тэрэнинь Мостовойн хургуулин барилгада дамжуулаа юм. Мүнөөдэр хүүгэдэй эсээрлигэй түлэбэй сметно документаци бэлдэгдэнхэй. 30 миллион түхэриг хэрэгтэй болоод байна.

МҮНГЭ ХУБААЛГАН ПАНААНДА ХҮРЭНЭГҮЙ

Гулваагай тэмдэглэһээр, аймаг дотор тоо бүридхэлэй дүнгүүдээр 27 мянгаад зон ажаһууна. Үшөө 2 мянган хүн тоо бүридхэлдэ оруулагдаагүй. Тэдэ зон оюутад гү, али һаа, хото руу ажаллахаая ябашанхай юрын жирий зон.

Харин ондоо аймагуудаар ээргэсүүлээд үзэхэдэ, манай нютагта зонинь олон гээд гулваа хэлэнэ. Олонитын инфраструктура хүгжөөхын талаар мүнгэн багаар аймаг руу дамжуулагдана.

БОГ ШОРОЙ ТУХАЙ

Зоболонто болоһон асуудал гэхэдэ, Байгалай эрьсэрхи шорой. Аяншалгаһад амарха сагтаа бог шорой сэхэр үлөөнэ. Тэрэнь далайн экологигодо муу нүлөөтэй. Мүн тии-

хэдэ бог шорой арилгаха хүн олдоногүй. Гремячинск, Турка хүрэтэр талмай газар Гослесфондын гээд нэрэтэй. Тийн ойн харуушад сугларһан бог шоройгоо арилганагүй, энэ асуудалда анхарала табинагүй гээд хэлэлтэй. Тиймэһээ аймагай гулваа энэ хэрэгтэ ехэ оролдогто гаргана. Аймагай бюджетэй арга шадалаар коммунальна ажахынууд гаража, бог шоройһоо далайн эрьс эсбэрлэнэ. Зунай сагта волонтернууд, зарим предприятинуудай бүлгэмүүд эржэ туһална. Гансал нимэ туһаламжаар орбо асуудальс шийдэхээр бэшэ.

Правительствын дэргэдэ тус асуудалаар хэдэн суглаанууд, зүблөөнүүд үнгэрөө. Эрхэ жэлдэ Туркинска хуурип газарай захиргаанай мэдэлдэ бог шорой суглуулгын станци дамжуулагдаха. Мүнөө тэрэ барилдажа байнхай, декабрь һарада тусаагдаха юм. Сугларһан бог шорой дарагдаад, Улаан-Үдэ эльгээгдэхэ.

Мүнөөдөр бог шоройн талаар сэхэ хубин хэрэг ябуулхаар гээд В.Ф.Кузнецов тэмдэглэнэ. Жэшээлбэл, Кабанскын аймагта далайн эрьсын хажуудахи заказнигай үүдэндэ шлагбаум табигдажа, амархая ханаһан зон 50 түхэриг түлөөд ородог. Тэрэндэ мэшээг үгэдэг. Заказнигһаа гарахадаа, бог шоройтой мэшээгээ тэрэ тусааха ёһотой. Яһала олзотой хубин хэрэг гээд тэмдэглэлтэй.

УРАГШАТАЙ ХУБИЛАЛТА ХЭНЭ

Нютагай һунгагшад депутатта коррупци, загаһа барилга болон 94-дхи федеральна хуули ёһоной

бэслүүлгэ тухай асуудал табига.

В.Ф.Кузнецовой тэмдэглэһээр, Чивыркуйска залив дээрэ эрдэмэй-промышленна талаар загаһа барилга хуулига болгоохо тула ажал ябуулагдажа байһан тухай депутат хөөрэнэ.

ТУРКАГАЙ ЗОН ТУЛЮУР БАЙДАЛТАЙ

Туркагай хуурип газарта һунгагшад депутатта асуудалнуудадараа хандажа, дүүрэн харюу абаба.

Турка нютаг барилдажа байһан экономика зонаын хажууда тулюурхан байдалтай тосхон болоод үлэшэхэнь ха. Хажуугаарнь нютагай зон бэсэ эмшэлхэ аргагүй болошоо һаа, яаха гээшэбиди гээд асуудал табина. Ушарын, нютагта эмшөлгын газар хэрэгтэй. Тийн хургуулиһыс тулюурхан болонхой. Нютагай гансал 29 хүн эндэхи зонодо ажал хэхэ аргатай.

Бодхоогдожо байһан үзэхэлэнтэ аяншалгын зоонин эрээдүй олзын налогуудһаа мүнгэн һомологдожо, нютагай нийтын инфраструктура хайжаруулагдаха юм бээ гээд найдагдана.

ОАО «Особые экономические зоны» гэхэн Буриад Республика доторхи филиалай хүтэлбэрилэгшын орлогшын уялга дүүргэгшэ Игорь Олейниковэй тэмдэглэһээр, Россин зүүн хизаарта уласхоорондын аяншалгын түб байгуулагдажа байна. Шэнэ түбтэ элүүржүүлгын, санаторно-курортно ажал ябуулха гээд хэлээтэй.

Янжаме ЖАПОВА.
Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд.

Яруунын аймагай эдир бэшэгшэдэй түрүүшын конференциһээ тэмдэглэл

Яһан тэнюун нютаг бэ, Яаран шамдаа тэгүүлнэб гэжэ республикын Гүрэнэй шангай лауреат, Яруунын Үльдэргэ тоонтотой поэт Булат Намдакович Жанчипов бэшэһэн байдаг. Үнэхөөрөө үргэн дэлсисэтэй, тайга, талаараа олон хада, нуураараа нэмжынэн Ярууна нютаг уригдаһан бидэнэр - республикын Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ, дид-хамба Матвей Рабданович Чойбоновой түрүүтэй поэдүүд - республикын арадай артист Чингис Цыренович Гуруев, республикын арадай поэт Дулгар Ринчиновна Доржиева, бэлигтэй багша, поэт Нина Токтохосовна Аргугасва, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, БГУ-гай профессор Елизавета Ешиевна Балданмаксарова, «Байгал» журналай редактор, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Виктор Дармабазарович Жапов, «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай хэблэлэй түбье даагша, «Вершины» журналай редактор Дарима Цыренванчиковна Цыбикова, «Байкал» журналай түлөөлэгшэ, хизаар шэнжэлэгшэ Виктор Александрович Харитонов, би - журналист гээд «Шэдитэ гуурһан» гэнэн Яруунын аймагай Нарһатада болохо эдир бэшэгшэдэй түрүүшын конференцидэ хабаадахаа Матвей Рабдановичингаа дурадхаһан гоё, дулаан микроавтобусоор (жолоошон Э.В.Самбоцыреновтың баярыс хүргэнэбди) дардам харгыгаар зүүлжээ зорибобди.

хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидатска диссертаци хамгаалһан нөмөц хэлэнэй багша С.Ж.Цыбикова Россин Президентын шанда - 200 мянган түхэригтэ, математикын багша С.С.Доржиева, түүхын багша Л.Л.Аристовна, англи болон нөмөц хэлэнүүдэй багша И.В.Жамбалова, нөмөц хэлэнэй багша, мүнөө пөнсидэ гаранхай С.Э.Аранзасва эхин классай багша Ж.Ц.Цыренова проэктээр 100 мянгада хүртөө.

Буряад хэлээр бэрхэ багшанар - завуч Соёлма Доржиевна Дондокова, Цыжидма Доржиевна Дамбасва, Этигэл Бадмасвич Дондоков заана, тиймһээ национальна проэктээр хаа хаанагуй шүүдэг, иладаг энэ хургуулинхид «Бэлигтэй туяа» конференци эмхидхээ.

Бэлигтэй журналист Жанна Дымчиковагай электронно ном ходо хэрэглэдэг байна. Ивалгада болоһон конференциин бүхы шангуудыснь абаад, түрүүшын хуури эзлэһэн габьяатай багшанарай хурагшадтай

М.Р.Чойбоновто Ц.Ц.Сандакова бэлэг барюулна

Д.Б.Дамбасв Ф.Е. Балданмаксаровае амаршална

Д-Н.Х.Халхаров

Ариона Гунгарова

Регина Маркеловна

«ШЭДИТЭ ГУУРНАН» - ШЭНЭ НЭРЭНҮҮДЭЙ ЭХИН

Тус конференци үнинһөө бэлдэжэ эхилһэн Нарһатын I-дхи дунда хургуулин буряад хэлэнэй мэдээжэ багша, шүлэг, расказ, дуунуудыс бэшэдэг поэт, журналист, нийтэн элбхитэн, «Буряадай түрүү хүнүүд» гэнэн конкурсомнай («Буряад үнэн» - «Дүхэриг») оло дахин хабаадаһан, бэшэһэн, зүрхэ сэдхэлээ ябаха үдэрһөөнэй бүри урид хүдэлгэһэн, ханаата болоһон, оло хонходоһон Даши-Нима Халхарович Халхаровнай харгыдаа сэржэ ябахадамнай, оло дахин «Хаана ябанабта» гэжэ асуужа, һонирхожо байгаа.

Одоошье Яруунын гөбөр шэмэглэдгэһэн хилэ хүрэхэдмнай, үнөөхи энсэбхилһэн, баяртай шарайтай Даши-Нима Халхаровичнай, аймагай гуйлаагай орлогшо, хүдөө ажахын управлениин дарга, урма зоригтой, урагшаа ханаатай, аяар 1997 ондо эхилхэ жэлдөмнай «Буряадай түрүү хүнүүд» гэнэн конкурсманай минии очеркын (зураглалай) герой-лауреат болоһон, сэхэ туһалһан, ходол бидэндэ дэмжэдэг байһан Абида Цыдыпович Жамсуев (анхан Яруунын СПК Гүндэдэ эрхилһэн), «Побесда» СПК-гай дарга нилээд маанадыс хэблэлээр дэмжэһэн Мүнхэ Доржиевич Дамбасв, Эгэтын-Адагай посслениин дарга Баир Нимасвич Цыренов - ударидагшад сууда гаранан соёлойнгоо ажалшадтай амаршалгын дуунуудаар, хүхэ номин хадагаар угтажа байба.

Республика соогоо мэдээжэ болоһон композитор, Хэжэнгэ тоонтотой Ринчин Бурхисв түрүүтэй соёлшод найхан дуугаа баряа.

«ШУЛУУТА СЭСЭРЛИГ», ЗАНДАН-ЖУУ ГАЙХУУЛБА

Яруунын хилын хажууда гоё найхан мрамор «шулуунай сэсэрлиг» хаража, Ярууна нютагаа суурхуулан поэдүүдэй, уран зохёолшодой фото-галерей хужарлабди. Досоонь орожо, бишыхан хүүгээр ябажа, баймал саһаар хушагдаһан Яруунада үбэл үни сэрэнхэй гэжэ мэдэхээр байна. Шулуун бүхэн дээрэ поэдүүдэй, уран зохёолшодой, журналистнуудай дүрэ зурагай дэргэдэ шүлэгтэй алтан үзэгүүдээр мүнүүд бэшэгдэнхэй, хажуудань зогсоод байһан Эгэтын-Адагай хурагшад шүлэгүүдынь уран гөбөр ушшаба.

Сууга зон - Социалис Ажалай Герой, багша-фронтовик Хэжэнгын Хөөрхэ тоонтотой, сэхэ ажал Яруунадаа бүтээһэн Ц.Н.Номтосв, нютагаа үргэһэн, суутай байһан эсэгэ, хүбүүн - Шираб Нимбусв, Намжил Нимбусв, «Буряад үнэн» мүн Ивалгын газетэдэ редактораар амжалттай хүдэлһэн Бата Цэрэндэлэгэй, Эдэ тоонтотой, зүгөөр бүхы наһаараа Яруунадаа хүдэлһэн Санжи Банзаракцаев, сэхэ талаан

бэлигтэй байһан Ким Цыденов, бусад поэдүүдэй хүшөө-шулуута сэсэрлигтэй танилсабди, сэхэтэ найшаабди. «Манда нилээд удаан хүдэлһэн суута журналист, хурган хүмүүжүүлэгшэ, Буряадайнай, Ярууныннай мэдээжэ поэт Цырендулма Цыреновна Дондогойдомнай хэзээ дурасхаалай шулуу табихабта» гэнэн асуудалдами, «Хойто жэл заабол хэхэбди» гэжэ Абида Цыдыпович харюусаа, бүтээгдэхэ газарын заагаа.

Эндэхи кафе-закусочнадань уригдан орожо, халуун эдэс, сай барибди, дулаасабди. Үнэхөөрөө Яруунын эхин хилдэшье наань, хүйтэн болоод байна. Сэдхэлэй хөөрөлдөө хэжэ, Эгэтын-Адагай шэнэ спортзал (нөдондо баригдаа) хаража гоёшоогообди. Харин Дарима Цыренванчикованнай журналуудта, газеттүүдтэ сэрэдүй жэлэй захил Эгэтын-Адагай посслениин даргатай хэбэ, харин СПК-гайнар дарга тамгадаа ошоод сэржэ шадабагүй, зүгөөр захил хэжэ тухайгаа найдуулаа. Эгэтын-Адаг хадаа суутай, дуутай, бэрхэ багшанар, поэдүүдтэй, соёлшодтой найхан нютаг ха юм даа. «Эгэтын-Адаг. Гурбан голлой бэлшэрт» гэнэн электронно ном-бэлэгтэ хүртэбди. Цырендулма Цыреновна Дондогойнай шүлэгтэй мүнүүд энэ ном шэмэглэнэ:

...Добуун бүхэниинь

үльгэртэй

Домогоор баян нютагтайб.

Элинсэг гарбалай үрээлтэй

Эсэгын тала гэгдэнхэй...

Зандан-Жуу бурханаа һөөргөнэ залан бусаһан алдар суута Эгэтынгээ саһанда орожо (нүхэр-рэйми гэртэхин эндэ ажаһууһан, һүүлдэнэ Улаан-Үдэ зөөһөн), зүрхэ сэдхэлэйнгээ хүбшэргэйс нээн байжа, Зандан-Жуудаа баясан мүргэбди, зальбарбди, һүгэдэ-ббди, адис, аршаанда хүртэбди, хамтын фото-зурагта оробобди.

ЭРХИМ ЭДИР БЭШЭЭШЭД ЭЛИРЭЭ

Нарһатын I-дхи дунда хургуулида сэрмэсээрэ поэдүүд, уран зохёолшод, шэнжэлэгшэдэй ород прозын, буряад прозын, мүн тийхэдэ буряад поэзин, ород прозын секциинүүдээр таража, аймагай хургуулинуудай хурагшадтай зохёохы ажалтай танилсажа эхилбэ.

Бидэниис хүндэтэй дээрэ хүлээн абаһан Нарһатын хургуулин директор, Хэжэнгээ уг гарбалтай 10-най эгшэ Жаргалма Аюшесовна Муханасва 12 жэлдэ энэ эрдэмэй гулмыс шадамар бэрхээр хүтэлнэ. 503 хурагшатай, 46 багшатай хургуулин хүүгэд республиканска, Россин олимпиадануудта шалгарна. Буряадай һүлдэ тэмдэгүүдээр, тоо, үнгэ хэрэглэн, буряад хэлэн дээрэ

Россин бүридхэлдэ Буряад ороной хамжан ороһоор 350 жэлэй ойн хүндэлэй. Нарһатада болоһон энэ конференцидэ олохининий илаһан байна. Эндэ хүдэлдэг библиотекарь Л.Л.Ауржанаасва мэдээсэлэй-хуралсалай түбье амжалттай эрхилнэ.

Буряад хэлэнэй һайндэрэй үсдэ эмхидхэгдэн хэмжээ ябуулгын үсдэ газетэ, журналуудтаа захил хэжэ ажал тухай Яруунын аймагай гулваа Д.Б.Дамбасв, хүдөө ажахын управлениин дарга А.Ц.Жамсуев гэгшэдтэй уридшалан хөөрөлдөөбди, тэдэнэрнай бидэндэ хэхэбди гэжэ найдуулаа. «Хөбөр жэл удаа дараалан манай хүдөө ажахын управлени республика соогоо түрүү хуури эзлэнэ, эндэ манай мэргэжэлтэдэй - ахамад экономист О.С.Цыбикова, ахамад бухгалтер А.А.Бальжинимасва, ахамад агроном Б.Ц.Батуев, мэргэжэлтэ Д.Б.Дармасв гэгшэдэй, манай бүхы хүдөө ажахын хүдэлмэришэдэй үүрэгэ сэхэ. Энэ жэл ургасамнай яһала һайн, малнай олоһорно, ажалнай урагшатай, - гэжэ А.Ц.Жамсуев хөөрөөд, захилдамнай туһалха байһанаа мэдүүлэ.

Удаань үнөөхи конференцидэ ошожо, үрэ дүнгүүдыс шагнаабди. Эрхим эдир бэшэгшэдэй элирүүлжэ, бэлэг сэлэгүүдыс барюулба. Хэблэлэймнай түбһөө Д.Ц.Цыбикова үхибүүдтэ журналуудыс хубааба, амаршалба. Секциинүүдэй ажал дүүргэһэн, сэхэ ажал бүтээһэн зон эрхимээр зохёодог үхибүүдыс сэгнээ. Аймагай захиргаанай гулваа Дамби Базарович Дамбасв Улаан-Үдэһөө уригдаһан айлшадта гөбөр шэмэглэдгэн бэшэгшэдэй «Баясхалан хүргэлгын бэшэг» барюулжа, хубитага оруулһандань үнэн зүрхэнэй баяр хүргөө, хургуулинхилын зохидхон бишыхан хүүхэлдэйнүүдыс бэлэглээ. Түрүү хууринуудыс эзлэһэн үхибүүд уран зохёолнуудтаа танилсуулба, харин эдир артистнуудын уран бэлигээ гэршэлбэ. Түгэсхэлэй үдэшье «Үнэнэймнай» элбхитэй бэшэһэн, энэ хургуулин багша Валерия Жанчинова бэрхээр хүтэлбэ. М.Р.Чойбоновнай, түгэсхэлэй үгэ хэлэгшэд «Уран гууриантай үшөө улам хурса, удхатай боложо, талаан бэлигээ саашадань һалбаруулыт» гэжэ амаршалан захиба.

Ерээдүүдэ аяар 1934 ондо Яруунада мүндэлһэн «Булаг» гэнэн литературна нэгдэлэйнгээ ажал хэрэг үргэлжлүүлжэ бэлиг шадабаритай зон, сэрэдүйн поэдүүд, уран зохёолшод, багшанар, журналистнууд урган гараха байһаниинь дамжаггүй!

Бэлигма ОРБОДОЕВА, Д.ЦЫБИКОВАГАЙ фото-зурагууд.

(Үхибүүдэй хүдэлмэринүүд «Зүүн зүгэй зүнтэйхэн зүгэдэ» удаадахи дугаарта гараха).

ЭДИР БУДАМШУУНАР МҮРЫСЭБЭ

Соёлой һонин

Олон жэлдэ судьягаар ажаллаһан, олонитын ажалда хам оролсодог Соломон Бадмаевич ЭРДЫНЕЕВ Михаил ЕЛБОНОВТО хандажа, «ши эдир Будамшуунарай конкурс эмхидхэ, ерээдүй бэлигтэниис хурга» гэжэрхибэ. Михаил Гомбосвич энэ дурадхалыс зүбтэйдэ тооложо, аймагуудай хургуулинуудаар эдир Будамшуунарыс элирүүлжэ эхилэ һэн.

Пургуулинуудаар Михаил Гомбосвич буряад хэлэн дээрэ сценкэ наадаха, уянгатайгаар шүлэг уншаха, ирагуу гоёор дуунуудыс дуулаха эдир бэлигтэниис бэдэржэ эхилбэ. Түрүүшын жэлнүүдхээ хургуулинуудай буряад хэлэнэй багшанар халуунаар дэмжэбэд. Гансал үхибүүдэе город асарха, гоё найхан хубсаһа оёхо, городто хонохо, эдэс хоолһоо эхилээд элдэбын асуудалнууд гараа һааб даа. Жэшэнь, Ахын, Хурамхаанай аймагуудһаа автобусой нэгэ хүнэй билет 500-700 түхэриг болоно шуу.

Тийгэбшье манай аймагууд элдэб арга оложо, үхибүүдэ «Эдир Будамшуу» конкурсдо эльгээнэ. Улаан-Үдэлэ конкурсдо илагшадые урмашуулха мүнгэн хэрэгтэй ха юм даа. Зоной дунда хүндэтэй, нюуртай байһандаа Михаил Елбонотто туһалагшад олодоод лэ байдаг. Энэ дэмбэрэлтэ хэрэгые соёлой министр Владимир Прокопьев, мүнөөнэй сагта – Тимур Цыбиков бүри мүнэн дэмжэжэ, мүнгэнэй һомологдодог болоходонь, Монгол, Хитад гүрэнүүдэй эдиршүүл М.Елбонотто нэрэмжэтэ конкурсдо хабаададаг болошобод.

Октябрийн 28-да «Феникс» гэхэн соёлой байшан соо уласхоорондын VI «Эдир Будамшуу» эхилэ. Бүхыдөө 25 хүбүүд хабаадаа. Заншалай сһоор, конкурсые Россиин габыята артист, Хоца Намсарасвай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрай директор Доржо Сульгимов нээхэдэ, энэ конкурсманай ехэ удха шанартай гэжэ тэмдэглэе: «Зоной урда үхибүүднэй өөрынгөө бэлиг харуулжа, саашаа ерээдүй сагуудта түрэл театрайнга тайзан дээрэ арал зоноо баясуулха шадабаригай зүжэгшэд боложо магад гэжэ баясадагбди. Энэ хэрэг эмхидхэхэнь бэлэн бэшэ. Михаил Гомбосвич өөрөө ехэ урагшаа һанаатай, найхан сагаан сэдхэлтэй хадаа иигэжэ эдир Будамшуунарыс суглуулжа, буянтай үйлэ хэрэг эрхилэе гэшэ. Энэ конкурсдо үргэдхэхэ зорилгоор Михаил Гомбосвич Хальмаг, Хитад, Монгол ошоо, Буряад Республикынгаа хүдөө нота-

Батмунхийн Мунхтугулдур

Доржидоржийн Сухбат

Дамбажамсын Хүлэн

Санжисурэн Золбаяр

Булат Буралов

Лубсан Субботин

Зорикто Лодонов

Виктор Касьянов

Буянто Гырҕеиов

Профессор Н Ганхуаг

гуудаар ябаа, хараа. Хүнэй бэлиг гээшэ сэдхэл соо, саанахана хоргодоод байдаг ушартай. Энэ бэлигыень нээжэ, арал түмэндэ харуулжа, саашаа давшан, домог дорюун ябахатнай болтогой!»

Мүнөө жэлдэ Соёлой министрствэһээ гадуур, конкурсые Эрдэм ухаанай ба һуралсалай министрство дэмжэе. Энэ министрствэһээ Татьяна Жалсанова үгэ хэлэхэдэ, иигэжэ тэмдэглэе: «Энэ конкурс ехэ гүнзэгы, дэмбэрэлтэй гэжэ ойлгодогбди. Манай хүбүүдыс, эршүүдыс багаһаа иигэжэ үргэжэ байһан нэгэл конкурс байна. Бэшининь - хуу басагадыс дэмжэһэн конкурснууд. Манай министр хэлэһэн үгэдөө хүрэгжэ туһалаа, ходо һонирхожо байдаг, анхаралаа хандуулдаг».

Монгол оронһоо Гомбо профессор түрүүтэй олон үхибүүд ерэнэ байна. Хитад Хулуи-Буирай аймагһаа хабаадаа. Хүбүүд зоной урда гаража һурана, гоё найханаар шүлэг уншаа, дуунуудые дуулаа, зүжэгэй сценкэнүүдыс наадаа.

Аймагуудай, сомонуудай, хургуулинуудай түлөөлэгшэд хам оролсожо, анхарал хандуулха уялгатай. Ярууна, Хяагта, Хэжэнгэ, Бэшүүр, Захаамин, Улаан-Үдэ хотоһоо конкурсдо юундэһысб үсөөн ердэг. Харин Михаил Гомбосвич энэ жэл хани нүхэр Галина Дамбасвайтайгаа Хальмаг ошожо, гурбан эдир Будамшуунарыс элирүүлһэн.

Конкурсман дүнгүүд гэхэдэ, имэ: нэгэдэхи шангай динлом Шэнэхээнэй Хүлэн-Буирай хургуулини һурагша Дамбажамсын Хүлэн, Баргажанай Уланай хургуулини һурагша Булат Буралов эзэлбэд.

Хоёрдохи һуурида – Санжисурэн Золбаяр (Монгол орон), Лубсан Субботин (Республикын буряад лицей-интернат). Гурбадахи шанда хүртэгшэд - Зорикто Лодонов (Агын аймаг), Виктор Касьянов (Оһын аймаг Эрхүүгэй можын). Бүхэроссинн хүүгэдэй «Оксан» түбтэ Түнхэнэй аймагай Торин дунда хургуулини һурагша Буянто Гырҕеиовтэ путевко барюулаа.

Нэгэдэхи преми Монголои ирагуу хоёр бэрхэ үхибүүдтэ хүртөө. Тэднэрэй нэрэ: Батмунхийн Мунхтугулдур, Доржпаламын Сухбат. «Маш баярлаа, сэдхэлдэмнай маш үндэр, гоё, дуушан зүжэгшэн болоходби. Михаил Елбонотто баярлаа. Ехэ сайн хүн», - гэжэ тэднэр намда хэлэнэ.

Дулма БАТОРОВА.
 Авторай фото-зурагууд.

Понедельник, 8

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table of TV programs for Monday, 8, including 'ДОБРОЕ УТРО', 'НОВОСТИ', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'РОССИЯ', etc.

Table of TV programs for Monday, 8, including 'ДЕТИ ИЗ ПРОБИРКИ', 'ТОК-ШОУ', 'ВЕСТИ-БУРЯТИЯ', etc.

Table of TV programs for Monday, 8, including 'СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!', 'ТАКСИ', 'УЛАН-УДЭ', etc.

КУЛЬТУРА

Table of TV programs for Monday, 8, including 'ЕВРОНЬЮС', 'ВЕСТИ КУЛЬТУРЫ', 'СПЕКТАКЛЬ', etc.

Table of TV programs for Monday, 8, including 'САТИ. НЕСКУЧНАЯ КЛАССИКА...', 'ТРИ ТАЙНЫ АДВОКАТА ПЛЕВАКО', etc.

АРИГУС

Table of TV programs for Monday, 8, including 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ', 'ТАКСИ', 'РЕОРЛЕ'S-НОВОСТИ', etc.

ТИВИКОМ

Table of TV programs for Monday, 8, including 'ТАЙНЫ МУЗЕЙНЫХ ХРАНИЛИЩ', 'ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ', etc.

Table of TV programs for Monday, 8, including 'РОДНЫЕ ЛЮДИ', 'СИТУАЦИЯ 202: БОЛЕЗнь ДВИЖЕНИЯ', 'КРОКОДИЛ', etc.

СТС «ВАЙКАЛ»

Table of TV programs for Monday, 8, including 'ИМПЕРАТОРЫ ЛЬДА', 'ЛЮДИ 90-Х ЧЕЛНОКИ', 'СЕРИИ В ДЕТАЛЯХ', etc.

НТВ

Table of TV programs for Monday, 8, including 'НТВ УТРОМ', 'КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК', 'ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ', etc.

5 КАНАЛ

Table of TV programs for Monday, 8, including 'ИМПЕРАТОРЫ ЛЬДА', 'ЛЮДИ 90-Х ЧЕЛНОКИ', 'СЕРИИ В ДЕТАЛЯХ', etc.

Вторник, 9

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table of TV programs for Tuesday, 9, including 'ДОБРОЕ УТРО', 'НОВОСТИ', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'РОССИЯ', etc.

Table of TV programs for Tuesday, 9, including 'ГЛАВНАЯ РОЛЬ', 'СЛУЧАЙНАЯ ВСТРЕЧА', 'ФАСИЛЬ-ГЕББИ', etc.

АРИГУС

Table of TV programs for Tuesday, 9, including 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ', 'ТАКСИ', 'РЕОРЛЕ'S-НОВОСТИ', etc.

ТИВИКОМ

Table of TV programs for Tuesday, 9, including 'СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ', 'НОВОСТИ ДНЯ', 'ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ', etc.

Отдел рекламы: 21-62-62

Table of TV programs for Tuesday, 9, including 'ВЗРОСЛЫЕ СКАЗКИ О ЖИВОТНЫХ', 'АРАБЕЛЛА', 'МОЯ СЕМЬЯ', etc.

НТВ

Table of TV programs for Tuesday, 9, including 'НТВ УТРОМ', 'КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС', 'ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ', etc.

СТС «БАЙКАЛ»

Table of TV programs for Tuesday, 9, including 'ВЗРОСЛЫЕ СКАЗКИ О ЖИВОТНЫХ', 'АРАБЕЛЛА', 'МОЯ СЕМЬЯ', etc.

Вестник тибетской медицины

Вестник Тибетской медицины - это ежемесячная газета, учредителем которой является Местная религиозная буддийская организация «Шакьямуни Зандан Жуу»...

Тибетская медицина давно стала известной панацеей от многих тяжелых заболеваний. Лечение, основанное на буддийской философии, - это не только модное веяние...

Новости буддийского мира, жизнеописания великих мастеров, расписание хуралов Мамба-дацана «Шакьямуни Зандан Жуу», Тибетский сонник «Пиом карбо»...

№ 43 (704)

Буряад үнэн

4.11.2010

Дүжэрнэ

№ 43 (21789)

НТВ

Среда, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'НОВОСТИ', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'ДЕТЕКТИВЫ', 'ДРУГИЕ НОВОСТИ', 'РОССИЯ', 'УТРО РОССИИ', 'Последняя песня сыщика Эки-Мяна', 'ТОК-ШОУ О САМОМ ГЛАВНОМ', 'МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НАСТОЯЩАЯ ЖИЗНЬ', 'ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ', 'ДВОРИК', 'КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ', 'СЛОВО ЖЕНЩИНЕ', 'ЕФРОСИНЯ', 'ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ', 'СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!', 'ГАИШНИКИ. ПРОДОЛЖЕНИЕ. ИССЫК-КУЛЬСКИЙ БЕШБАРМАК', 'ВЕСТИ +', 'МЕСТО ВСТРЕЧИ ИЗМЕНИТЬ НЕЛЬЗЯ', 'ЗОЛОТАЯ МИНА'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ', 'ГЛАВНАЯ РОЛЬ', 'СВАДЕБНЫЙ ЗАВТРАК', 'ПОВЕЛИТЕЛЬ МАРИОНЕТОК', 'ОЛЕГ ТАБАКОВ. В ПОИСКАХ РАДОСТИ. ТЕАТРАЛЬНАЯ ПОВЕСТЬ В ПЯТИ ВЕЧЕРАХ', 'ЛЕГЕНДЫ ЦАРСКОГО СЕЛА', 'БЕЛЫЕ ОДЕЖДЫ', 'СКАЗКИ АНДЕРСЕНА', 'СТАЛЬНОЕ КОЛЕЧКО', 'ДНЕВНИК БОЛЬШОЙ КОШКИ', 'ДЕНЕЖНЫЕ РЕФОРМЫ В РОССИИ. ЗОЛОТОЙ СТАНДАРТ ГРАФА ВИТТЕ', 'ГАДАМЕС - ОАЗИС ЛИВИИ', 'МАСТЕР-КЛАСС. МАКСИМ ВЕНГЕРОВ', 'И ВСЕ-ТАКИ ОНА ВЕРТИТСЯ', 'АБСОЛЮТНЫЙ СЛУХ', 'КОСМОС КАК ПОСЛУШАНИЕ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ФАУНТЕЙНСКОЕ АБАТСТВО', 'МАГИЯ КИНО', 'ЛЕВ ЗИМОЙ', 'В. ПУДОВКИН. У ВРЕМЕНИ В ПЛЕНУ'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ. ПОГОДА', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. ПОГОДА', 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ. ПОГОДА', 'КЛАСС. ПОГОДА', 'СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ', 'ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ', 'ПИНГВИНЫ ИЗ МАДАГАСКАРА', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ', 'ДОМ-2. LIVE', 'НИККИ - ДЬЯВОЛ МЛАДШИЙ', 'РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ', 'АФИША', 'ДЕННИС - МУЧИТЕЛЬ РОЖДЕСТВА!', 'ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ', 'КЛАСС'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЛИПАРСКИЕ ОСТРОВА. КРАСОТА ИЗ ОГНЯ И ВЕТРА', 'МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. МАРИЯ БАБАНОВА', 'КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ', 'Л. БЕТХОВЕН. СОНАТА №15', 'ЛИПАРСКИЕ ОСТРОВА. КРАСОТА ИЗ ОГНЯ И ВЕТРА', 'МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. МАРИЯ БАБАНОВА', 'КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ', 'Л. БЕТХОВЕН. СОНАТА №15'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МОЯ СЕМЬЯ', 'PRO-НОВОСТИ', 'РОДНЫЕ ЛЮДИ', 'КАРТЫ, ДЕНЬГИ, ДВА СТОЛА', 'КРОКОДИЛ. ИГРОВОЕ ШОУ', 'ТАЙНЫ МУЗЕЙНЫХ ХРАНИЛИЩ', 'МЕГРЭ И ОТКРЫТОЕ ОКНО', 'ИНДУСТРИАЛЬНЫЕ МУЗЕИ МИРА', 'ЕСТЬ РАЗГОВОР', 'ИНОЕ', 'ДОЛЬМЕН', 'ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ', 'НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МОЯ СЕМЬЯ', 'PRO-НОВОСТИ', 'РОДНЫЕ ЛЮДИ', 'КАРТЫ, ДЕНЬГИ, ДВА СТОЛА', 'КРОКОДИЛ. ИГРОВОЕ ШОУ', 'ТАЙНЫ МУЗЕЙНЫХ ХРАНИЛИЩ', 'МЕГРЭ И ОТКРЫТОЕ ОКНО', 'ИНДУСТРИАЛЬНЫЕ МУЗЕИ МИРА', 'ЕСТЬ РАЗГОВОР', 'ИНОЕ', 'ДОЛЬМЕН', 'ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ', 'НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ', 'РАДАР-СПОРТ', 'ИНОЕ', 'ДОЛЬМЕН', 'ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ', 'НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ', 'ГАЛИЛЕО', 'ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ', 'ВОРОНИНЫ', 'СКАЛОЛАЗ', 'ИНФОМАНИЯ', 'ЧАПЛИН'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'ДАЧНЫЙ ОТВЕТ', 'ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ', 'СЕГОДНЯ', 'ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ', 'ДО СУДА', 'СУД ПРИСЯЖНЫХ', 'ЗАКОН И ПОРЯДОК', 'ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА', 'УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ', 'БРАТАНЫ', 'ЧАС ВОЛКОВА', 'ДЖОН КЬЮ', 'КОСВЕННЫЕ УЛИКИ', 'ОЧНАЯ СТАВКА'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УБИЙСТВА, ДРАКИ И СУРИКАТЫ', 'ЛЮДИ 90-Х. КЛИПМЕЙКЕРЫ', 'ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА', 'СЕЙЧАС', 'СУД ВРЕМЕНИ', 'ГАРАЖ', 'ГАРДЕМАРИНЫ-3', 'РЕАЛЬНЫЙ МИР', 'МИР БУДУЩЕГО', 'РОССИЯ МОЛОДАЯ', 'ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ', 'ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТЛАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА', 'СТАХАНОВ. ЗАБЫТЫЙ ГЕРОЙ', 'ОДИНОКЕ СЕРДЦА', 'НОЧЬ НА ПЯТОМ', 'КАК ВАЖНО БЫТЬ СЕРЬЕЗНЫМ', 'БУДЬ ПО-ТВОЕМУ. ВЕДУЩИЙ РАДИСЛАВ ГАНДАПАС', 'ОХОТНИК ЗА СЕМЕНАМИ'.

Четверг, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'НОВОСТИ', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'ДЕТЕКТИВЫ', 'ДРУГИЕ НОВОСТИ', 'РОССИЯ', 'УТРО РОССИИ', 'Последняя песня сыщика Эки-Мяна', 'ТОК-ШОУ О САМОМ ГЛАВНОМ', 'МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ', 'АМЕРИКАНСКАЯ ВЕЧЕРИНКА'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СЛОВО ЖЕНЩИНЕ', 'ЕФРОСИНЯ', 'ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ', 'СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!', 'КОНЦЕРТ', 'ПОЕДИНОК. ПРОГРАММА ВЛАДИМИРА СОЛОВЬЕВА', 'ВЕСТИ +', 'МЕСТО ВСТРЕЧИ ИЗМЕНИТЬ НЕЛЬЗЯ'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ', 'ГЛАВНАЯ РОЛЬ', 'ЛЕВ ЗИМОЙ', 'В. ПУДОВКИН. У ВРЕМЕНИ В ПЛЕНУ', 'МОНАСТЫРЬ ЛОРШ И АЛЬТЕНМЮНСТЕР В ПОИСКАХ ИСЧЕЗНУШЕГО АБАТСТВА', 'ОЛЕГ ТАБАКОВ. В ПОИСКАХ РАДОСТИ. ТЕАТРАЛЬНАЯ ПОВЕСТЬ В ПЯТИ ВЕЧЕРАХ', 'ВЕК РУССКОГО МУЗЕЯ', 'БЕЛЫЕ ОДЕЖДЫ', 'СКАЗКИ АНДЕРСЕНА', 'БОЦМАН', 'ПИРОГ СО СМЕЯНИКОЙ', 'ДНЕВНИК БОЛЬШОЙ КОШКИ', 'ДЕНЕЖНЫЕ РЕФОРМЫ В РОССИИ. НОВАЯ ВЛАСТЬ - НОВЫЕ ДЕНЬГИ', 'АМБОХИМАНГА. ХОМ КОРОЛЕЙ', 'МАСТЕР-КЛАСС. ДАВИД ГЕРИНГАС', 'ТАЙНЫ НОЧНОГО СВЕТИЛА', 'ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЛИПАРСКИЕ ОСТРОВА. КРАСОТА ИЗ ОГНЯ И ВЕТРА', 'МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. МАРИЯ БАБАНОВА', 'КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ', 'Л. БЕТХОВЕН. СОНАТА №15'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ. ПОГОДА', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. ПОГОДА', 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ. ПОГОДА', 'КЛАСС. ПОГОДА', 'СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ', 'ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ', 'ПИНГВИНЫ ИЗ МАДАГАСКАРА', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ', 'ДОМ-2. LIVE', 'НИККИ - ДЬЯВОЛ МЛАДШИЙ', 'РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ', 'УБОЙНЫЙ ФУТБОЛ', 'ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ', 'КЛАСС'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЛИПАРСКИЕ ОСТРОВА. КРАСОТА ИЗ ОГНЯ И ВЕТРА', 'МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. МАРИЯ БАБАНОВА', 'КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ', 'Л. БЕТХОВЕН. СОНАТА №15'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МОЯ СЕМЬЯ', 'PRO-НОВОСТИ', 'РОДНЫЕ ЛЮДИ', 'КАРТЫ, ДЕНЬГИ, ДВА СТОЛА', 'КРОКОДИЛ. ИГРОВОЕ ШОУ', 'ТАЙНЫ МУЗЕЙНЫХ ХРАНИЛИЩ', 'МЕГРЭ И ОТКРЫТОЕ ОКНО', 'ИНДУСТРИАЛЬНЫЕ МУЗЕИ МИРА', 'РАДАР-СПОРТ', 'ИНОЕ', 'ДОЛЬМЕН', 'ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ', 'НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'МОЯ СЕМЬЯ', 'PRO-НОВОСТИ', 'РОДНЫЕ ЛЮДИ', 'КАРТЫ, ДЕНЬГИ, ДВА СТОЛА', 'КРОКОДИЛ. ИГРОВОЕ ШОУ', 'ТАЙНЫ МУЗЕЙНЫХ ХРАНИЛИЩ', 'МЕГРЭ И ОТКРЫТОЕ ОКНО', 'ИНДУСТРИАЛЬНЫЕ МУЗЕИ МИРА', 'РАДАР-СПОРТ', 'ИНОЕ', 'ДОЛЬМЕН', 'ТОП-МОДЕЛЬ ПО-АМЕРИКАНСКИ', 'НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ', 'ГАЛИЛЕО', 'ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ', 'ВОРОНИНЫ', 'СКАЛОЛАЗ', 'ИНФОМАНИЯ', 'МУЗЫКАНТ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'СНОВА ЗДРАВСТВУЙТЕ!', 'ОБЗОР. ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ', 'СЕГОДНЯ', 'ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ', 'ДО СУДА', 'СУД ПРИСЯЖНЫХ', 'ЗАКОН И ПОРЯДОК', 'ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА', 'УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ', 'БРАТАНЫ', 'ЧАС ВОЛКОВА', 'КРАЙНИЕ МЕРЫ', 'КОСВЕННЫЕ УЛИКИ', 'ОЧНАЯ СТАВКА'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕБЕСНЫЕ МОНСТРЫ', 'ТАЙНЫ СЕКРЕТНЫХ ПРОТОКОЛОВ', 'СЕЙЧАС', 'СУД ВРЕМЕНИ', 'ПРОСТРАНСТВО ДЛЯ МАНЕВРА', 'РЕАЛЬНЫЙ МИР', '34-ЫЙ СКОРЫЙ', 'МИР БУДУЩЕГО', 'РОССИЯ МОЛОДАЯ', 'ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ', 'ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТЛАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА', 'ИМПЕРИЯ ТОРГИН'. ЭКСПРОПРИАЦИЯ ПО-СОВЕТСКИ', 'ТЕЛОХРАНИТЕЛЬ', 'НОЧЬ НА ПЯТОМ', 'ОДИНОКЕ СЕРДЦА', 'БУДЬ ПО-ТВОЕМУ. ВЕДУЩИЙ РАДИСЛАВ ГАНДАПАС', 'ШЕСТЬ ГРАДУСОВ, КОТОРЫЕ МОГУТ ИЗМЕНИТЬ МИР'.

Пятница, 12

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'НОВОСТИ', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'ДЕТЕКТИВЫ', 'ДРУГИЕ НОВОСТИ', 'РОССИЯ', 'УТРО РОССИИ', 'Последняя песня сыщика Эки-Мяна', 'ТОК-ШОУ О САМОМ ГЛАВНОМ', 'МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ', 'НАСТОЯЩАЯ ЖИЗНЬ', 'ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ', 'ДВОРИК', 'КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'Последняя песня сыщика Эки-Мяна', 'ТОК-ШОУ О САМОМ ГЛАВНОМ', 'МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ', 'НАСТОЯЩАЯ ЖИЗНЬ', 'ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ', 'ДВОРИК', 'КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ', 'ГЛАВНАЯ РОЛЬ', 'ЛЕВ ЗИМОЙ', 'В. ПУДОВКИН. У ВРЕМЕНИ В ПЛЕНУ', 'МОНАСТЫРЬ ЛОРШ И АЛЬТЕНМЮНСТЕР В ПОИСКАХ ИСЧЕЗНУШЕГО АБАТСТВА', 'ОЛЕГ ТАБАКОВ. В ПОИСКАХ РАДОСТИ. ТЕАТРАЛЬНАЯ ПОВЕСТЬ В ПЯТИ ВЕЧЕРАХ', 'ВЕК РУССКОГО МУЗЕЯ', 'БЕЛЫЕ ОДЕЖДЫ', 'СКАЗКИ АНДЕРСЕНА', 'БОЦМАН', 'ПИРОГ СО СМЕЯНИКОЙ', 'ДНЕВНИК БОЛЬШОЙ КОШКИ', 'ДЕНЕЖНЫЕ РЕФОРМЫ В РОССИИ. НОВАЯ ВЛАСТЬ - НОВЫЕ ДЕНЬГИ', 'АМБОХИМАНГА. ХОМ КОРОЛЕЙ', 'МАСТЕР-КЛАСС. ДАВИД ГЕРИНГАС', 'ТАЙНЫ НОЧНОГО СВЕТИЛА', 'ЧЕРНЫЕ ДЫРЫ. БЕЛЫЕ ПЯТНА'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЛИПАРСКИЕ ОСТРОВА. КРАСОТА ИЗ ОГНЯ И ВЕТРА', 'МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. МАРИЯ БАБАНОВА', 'КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ', 'Л. БЕТХОВЕН. СОНАТА №15'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ. ПОГОДА', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. ПОГОДА', 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ. ПОГОДА', 'КЛАСС. ПОГОДА', 'СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ', 'ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ', 'ПИНГВИНЫ ИЗ МАДАГАСКАРА', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ', 'ДОМ-2. LIVE', 'НИККИ - ДЬЯВОЛ МЛАДШИЙ', 'РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ', 'УБОЙНЫЙ ФУТБОЛ', 'ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ', 'КЛАСС'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЛИПАРСКИЕ ОСТРОВА. КРАСОТА ИЗ ОГНЯ И ВЕТРА', 'МОЙ СЕРЕБРЯНЫЙ ШАР. МАРИЯ БАБАНОВА', 'КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ', 'Л. БЕТХОВЕН. СОНАТА №15'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЮБИЛЕЙ ЛЮДМИЛЫ ГУРЧЕНКО. ЛИНИЯ ЖИЗНИ', 'ПРОЩАЛЬНЫЕ ГАСТРОЛИ', 'ПРЕСС-КЛУБ XXI', 'КТО ТАМ...', 'ЗАМЕТКИ НАТУРАЛИСТА С АЛЕКСАНДРОМ ХАБРУГАЕВЫМ', 'КОТ И КЛОУН'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ. ПОГОДА', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС. ПОГОДА', 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ. ПОГОДА', 'КЛАСС. ПОГОДА', 'СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ', 'ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ', 'ПИНГВИНЫ ИЗ МАДАГАСКАРА', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ', 'ДОМ-2. LIVE', 'НИККИ - ДЬЯВОЛ МЛАДШИЙ', 'РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ', 'УБОЙНЫЙ ФУТБОЛ', 'ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ', 'КЛАСС'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЭЛВИН И БУРУНДУКИ', 'ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ', 'КЛАСС'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ', 'НОВОСТИ ДНЯ', 'РАДАР СПОРТ', 'ВЗРОСЛЫЕ СКАЗКИ О ЖИВОТНЫХ', 'АРАБЕЛЛА', 'УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ. ПОГОДА', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'КЛАСС. ПОГОДА', 'УНИВЕР', 'ИНТЕРНЫ', 'СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ', 'ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ', 'ПИНГВИНЫ ИЗ МАДАГАСКАРА', 'PEOPLE'S-НОВОСТИ', 'АФИША', 'ДОМ-2. LIVE', 'УБОЙНЫЙ ФУТБОЛ', 'РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ', 'БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ'.

Отдел рекламы: 21-62-62

Отдел рекламы: 21-62-62

ЗОЛОТАЯ ОСЕНЬ ДАБАЦУ

В Государственном Бурятском драматическом театре драмы им. Х.Намсараева, несмотря на временное отсутствие своей сценической площадки, очередной бенефис. На сей раз на сцене музыкального колледжа им. Чайковского покажут спектакль по пьесе Н.Шабаева "Гэртээ байдаг болохони", где в одной из главных ролей будет играть Дабацу Ринчиндоржиевна Юндунова, отмечающая свой золотой юбилей.

Родилась в 1960 году в селе Харлун Бичурского района в многодетной семье, где росло 13 детей, Дабацу была 5-й. Окончила начальную школу Харлуновской восьмилетки, в 1977 году республиканскую школу-интернат №1. В школьные годы являлась внештатным корреспондентом бурятского радио, вела передачу "Буриадай пионерүүд". В последующие годы, владея в совершенстве бурятским и русским языками, обладая великолепной дикцией, приятным и с сильным тембром голосом, замешала при необходимости дикторов республиканского радио, озвучивала праздничные демонстрации и парад.

И ныне Дабацу Ринчиндоржиевна по праву считается одной из самых лучших ведущих концертных программ республиканских мероприятий на сценах театров и концертных залов города. Знание бурятских обычаев и традиций, опыт работы на сцене помогают ей при проведении юбилейных мероприятий, свадеб.

В год окончания средней школы поступила во вторую бурятскую театральную студию ДВИИ в г. Владивосток. Все 4 года вместе в одной группе учились Сэсэг Шаранова, Суранзан Жаргалова, Виктор Самбуев, Николай Соктоев, Баян-Далай Бидагаров, Банр Будаев и другие. В дипломном спектакле по пьесе Н.Гоголя "Женитьба" Дабацу сыграла роль бойкой свахи Феклы Ивановны. В другом спектакле Б.Дабаева "Найдал" ("Надежда") в постановке В.Кондратьева - роль громкоколосой, бойкой на язык девочки Сэндэмы. Позади остались незабываемые студенческие годы на берегу Амурского залива и с 15 июня 1981 г. студия была зачислена в труппу ГБАТД им. Х.Намсараева. С тех пор как один миг пролетели 30 лет, прочувствовано, пережито немало, испытала

радость творческих удач, бывали и моменты неудовлетворенности от творческого застоя. Сыграно около 60 ролей в спектаклях мировой, советской, зарубежной, бурятской, монгольской драматургии.

В формировании Дабацу как артистки большую роль сыграли режиссеры Ф.С.Сахиров, В.И.Кондратьев, Т.Б.Бадагаева, С.Д.Бальжанов, Б.В.Жалданова.

Именно они учили тому, как важно актеру с молодых лет, с начала творческого пути поверить в свои возможности, в свой талант, что любой успех зависит только от себя самой, от полного самопогружения в тот или иной создаваемый образ.

Дабацу Юндунова - артистка универсального дарования, обладает широким диапазоном игры от трагедийных, лирических до комедийных; от главных, второстепенных и до эпизодических. Еще на студенческих подмостках амплуа Дабацу Юндуновой было определено профессиональным термином как "социально-характерная" актриса. Коллеги по сцене высоко ценят в ней чуткого и внимательного партнера.

Особенно надо отметить её неподражаемое умение сделать из маленькой роли, эпизода значимый, емкий образ, который упоминается критиками наравне с центральными или главными ролями. Умение актрисы пользоваться острой, яркой точной характеристикой в психологической обрисовке своих образов говорит о большом потенциале ее творческих возможностей.

Наиболее значимые - главные роли, созданные ею в разные годы: пленительная Джурма в "Дамдин ламе" Б. Эрдынеева и Р. Бадамаева, молоденькая смешливая Бике в спектакле "Белая ворона" татарского драматурга Т.Миннуллина, Сэсэг в "Беспокойном отпуске" Д.Дылгырова, роль в "Өөдэнь шэдээн шулуун", комсомолка Ханда в "Тохоолгон" Б.М.Пурбуева, Сэжэда в "Тэртээ тулээн юутэб", Намжилма в "Мунгэн хутага" Д.Доржиевой, Есуган хатан в "Чингисхане", Катя в "Шэнэ намган" Г.Башкуева, Дарима в "Гэртээ байдаг болохони" Н.Шабаева.

жи" - главный герой Доржи, Принцесса в "Оловянных кольцах Альманзора" Т.Габбе, Фрекен Бокк в спектакле "Малыш и Карлсон", птица Гонмо в "Приключениях мудрого слоненка Ланченкара" Тенчоя.

В новогодней постановке по сказке В.Массальского "Золотой ключик или новые приключения Буратино" она сыграла роль хитрой, коварной Лисы-Алисы в тандеме с котом Базиллио в исполнении О.Бабуева. Эта работа получила высокую оценку художественного совета театра, прессы и зрительской аудитории. И в том, что эта сказка-долгожитель в репертуаре театра до сих пор, большая заслуга актеров ныне уже старшего поколения Дабацу Ринчиндоржиевны и Олега Дамдиновича.

Опыт и мастерство, приобретенные Дабацу Ринчиндоржиевной за годы работы, становятся прочным фундаментом для ее последующих работ. Природная титаническая характерность позволяют ей без видимых усилий воплощать острые социально-комедийные роли в самом широком диапазоне. Особенно выразительны ее героини из пьес бурятских драматургов Б.М.Пурбуева, Г.Башкуева, Б.Эрдынеева, Н.Шабаева.

За плечами Дабацу было несколько главных и центральных ролей, когда актриса приступила к остро-комедийной роли Кати-Хаатанки в спектакле "Шэнэ намган" Г.Башкуева. Вырисовывая характер своей героини, женщины, которая любыми путями пытается выжить в реалиях сегодняшней жизни, актриса мастерски использует мимику, жесты и мощную внутреннюю энергетику. Ей присуще стремление проникать в образ и через себя выражать эмоции и мысли того персонажа, которого она играет.

Нет в Бурятии, в Агинском и Усть-Ордынском округах ни одного дальнего уголка, где бы ни побывал театр со своими спектаклями, концертными программами. Дабацу Ринчиндоржиевна вместе с театром выезжала на Международные фестивали и гастроли, проходившие в Иркутске, Чите, Монголии. Является участницей Межрегионального театрального фестиваля "Сибирский транзит", за активное участие в оргкомитете последнего фестиваля отмечена Благодарственным письмом Министерства культуры и массовых коммуникаций Республики Бурятия.

По диплому, выданному по окончании вуза "актер театра и кино" не каждому выпадает счастливый случай испытать радость творчества на киносъемочной площадке. В отличие от театра, театральной сцены - кино это совсем другое. Вместе с народным артистом Бурятии Чимитом Ринчиновым и всемирно известной топ-моделью Ириной Пантасовой Дабацу в 2000 году снималась в белорусско-немецком проекте - фильме "Иду, пока несут меня ноги". Ныне фильм известен зрителям под названием "Побег из Гулага". Павильонные съемки проходили в киностудии "Беларусьфильм", натурные - под г. Нарьян-Мар. Бурятские зрители наверняка помнят телевизионный фильм "Ищите женщину", который вышел на экраны перед самым 2008 годом. Вместе с коллегами - заслуженным артистом России О.Бабуевым, молодыми актерами Б.Ендонновым, Б.Динганорбосовым, Н.Мунконой, Б.Дамбаевым актриса создала роль женщины - матери главной героини, которая устраивая судьбу дочери, неожиданно находит и свою личную.

Творческая и общественная деятельность актрисы получила высокую оценку правительства.

Сц. из дипломного спектакля "Женитьба" Н.Гоголя. 1981 г. Слева направо: Б-Д.Бидагаров, Д.Юндунова, Б.Будаев, В.Самбуев, С.Шаранова, С.Жигжитова, Н.Соктоев, А.Одоев.

1994 г. В.Шекспир "Король Лир". Герцог Корнуэльский - М.Жапхандаев; Регана - Д.Юндунова

В 1996 году удостоена звания "Заслуженная артистка РБ", награждена грамотой Народного Хурала, грамотой Министерства культуры РБ, нагрудным знаком Министерства культуры России "За высокие достижения", который кстати вручал лично сам министр культуры России Соколов.

Жизнь творчески одаренного человека поистине многогранна, она не вмещается в скудные строки биографических справок. Несмотря на то, что Дабацу Ринчиндоржиевна ныне пенсионерка по выслуге, ветеран труда, продолжает работать в театре, мать троих детей, счастливая бабушка трех внуков.

Любовь к театру, в справедливость, в то, что добро неистребимо - живо в ней. Как признается сама Дабацу, "люблю уют, природу, театр, веселые компании. Люблю читать стихи, особенно Д.Улзытуева, Д.Дамбаева, бурятских поэтов, сама иногда с молодости пробую писать. Терпеть не могу шоппинг, хотя старую одежду, не отставая от молодежи, предпочитаю спортивный стиль, 4-й год вожу машину. Мечтаю, чтобы дети и внуки жили хоро-

шо, были здоровы и все, все, все! Мечтаю о собственном деревянном домике в лесу, и чтобы речка журчала рядом. С годами становлюсь сентиментальной, чуть что - слезы... Чужая боль ранит равносильно своей.

Со мной всегда рядом родственники, одноклассники, друзья, земляки, которые помогают пережить трудные моменты, разделяют радость в счастливые моменты жизни. А впереди - новые роли, новые впечатления, встречи!

И надолго будут окрывать, вдохновлять слова признания в любви и уважении друзей, родственников, коллег и одноклассников, аплодисменты благодарных зрителей. Приглашаю 13 ноября в 17 часов поклонников театра на бенефис-спектакль "Гэртээ байдаг болохони", с тем, чтобы прикоснуться к счастливой золотой осени Дабацу Юндуновой.

В.БАБУЕВА, зав. музеем театра бурятской драмы, засл. работниц культуры РБ и РФ, кандидат культурологии.

С топ-моделью Ириной Пантасовой в 2000 году снималась в белорусско-немецком проекте - фильме "Иду, пока несут меня ноги"

Сцена из спектакля "Приключения Буратино". 2010 г. Лиса-Алиса - Д.Юндунова, Кот Базиллио - О.Бабуев

НЮТАГНИ

Гарахан түрэн нютагни
Гансата хайхан Үлэмни!
Хайшаашы харахада гоёхон
Хүдэлмэринш зоноор баян.
Хүбүү, басагадаа дахуулан,
Хүүлэжэ юумэ хургана.
Хада уулая тойрон,
Хахалжа таряагаа тарина.

Улаан хадын хормойгоор
Мал адуунад бэлшэнэ.
Хорсо хадын хушуугаар
Хонидойнь маарахань дуулдана.
Элин, халин дээгүүрнай
Элдэбын шубууд жэргэнэ.
Шубууд агаарта дэгдэн,

Дайдые нойрхоонь хэргэнэ.
Хурата үүлэн ерэжэ,
Хуушан дайдым уналба,
Ургыта дайдым жаргуулба.
Хужартай газарай хабаана
Хүсэгэйгөөр таряан ургана.
Урдын зоной хургаал

Уншагшадаймнай туршалганууднаа

Үхибүүдтэ хэрэгтэй болоно.
Үлэм уужам талада
Оһо мүрэн урдана.
Гээмэлэй нуурта загаһад
Түрьһээ хаян үдэнэ.
Нуурай уһанай дулаанда
Нугаһад байрлан олошорно.

Үнэр баян Үлэмни
Үдэр бүри хануулнаш.
Үльгэртэ ороһон нютагни
Үргэлжэ ходоодоо шэбшүүлнэш.

Митрофан ГЕРГЕНОВ.

Ойн баяр

ҮНДЭНЭН ХЭЛЭЭ ҮРГЭНЭН АХАТАМНАЙ

С.Г.Ошоров

Буряад Республикын габьяата багша, Россини естествознанийн академин профессор, Буряадай гүрэнэй университетэй доцент, педагогикын эрдэмэй кандидат Сергей Гармаевич ОШОРОВ энэ намжаа хайган намай дулаан үдэрнүүдтэ алтан ойгоо тэмдэглэжэ байна.

- Дунда хургуулида хуража байхадамни, ганса аймаг соогоо мэдээжэ бэшэ, мүн республика дотороо түрүү буряад хэлэнэй багша Зоя Дамбиевна Сухеева ехэ нүлөөлөө. Хэсээлнүүдын ехэ хонирхолтой байгаа. Тингэжэ энэ багшяа нажаажа, буряад хэлэнэй багша болохо эрмэлзэл зосоомни түрөө. 7-дохи классаа эхилжэ, түрэл хэлэнэйгээ хэсээлдэ дуратайгаар ябажа, ехэ гүнзэгыгөөр

рыад хэлэндэ ба литературада үсөөхэн часүгтэдэг байгаа», - гээд, Сергей Гармаевич хэлэнэ.

Оройдоол нэгэ жэл хүдэлөөд байхадань, залуу мэргэжэлтэниие хуралсалай болон хүмүүжүүлгын талаар директорэй орлогшоор томилоо. Энэ харюусалгата тушаалда хоёржэл соо хүдэлжэ гараа. Амжалтатайгаар хүдэлжэ, бээ харуулжа шадахан Сергей Гармаевич Түнхэнэй аймагай эрдэм

Сергей Гармаевич Светлана Алексеевна нүхэртээ

Хүндэтэ багша, хүршэ тухай бэшэхын урда бага наһанайм хоёр хонирхолтой ушар гэнтэ зосоом наһагдашоо. Бидэ Сергей Гармаевичтай нэгэ үйлсөөр түрэл Хужартаа хуудаг бэлэйбди. Амаралтын нэгэ үдэр манай хүршэ эжы абынгаа гэртэ ерэжэ ябахадань, хургуулиһаань бусажа ябаад уулзашоо нэм. Хойноһоонь гүйжэ ошоод: «Лопсооной, бишни буряад хэлэн дээрэ юушые ойлгоногүйб. Намдаа заажа үгыш», - гээ бэлэйб. Тинхэдэмни Сергей Гармаевич: «Ерээрэй, заагаад, харуулаад үгэхэб», - гэжэ энэбхилээд хэлээ. Харин би томо шара нохойһоонь айгаад ошоогүйб. Тэрэ үедэ нэгэдэхи классай шаби ябааб.

Дүрбэдэхи класстаа хуража ябахаданай, манай буряад хэлэнэй багша Зоя Дамбиевна Сухеева хаанашьеб даа ошоходонь, аймагай хуралсалай таһагһаа ондоо багша эльгээгээ. Сергей Гармаевич кабинет соо ороод, мэндэшлээд, хэсээл хэжэ эхилээ нэн. «Зай, мүнөө самбарта хэн гарахань бэ?» - гээд шэнэ багшын хэлэхэдэнь, бидэ урда урдаһаань хараад энээлдэшоо бэлэйбди. Ганса өөһэдэ Түнхэнэй диалект дээрэ хөөрлэддэг үхибүүд «самбар» гээн литературна үгэ ойлгодоггүй байшообди. Сергей Гармаевич энээниие ойлгожо, «Зай, доскада хэн гарахаб?» - гэжэ хураа.

Сергей Гармаевич Ошоров Түнхэнэй аймагай Элтэгшэн хууринда түрэнэ намтартай. «Манайда ба манай хүршэ Сэндэндэ залуу Гарма Самбуевич Ошоров ходо ерэжэ, үнээгээ наахаданай, үхэр малаа хашаанда хаахаданай туһалдаг нэн. Ингэжэ Гарма Сэндэ хоёрой дунда инагдуранай ошон бадараа», - гээд, минии эжы Сээсгма Балданова наһамжална. Хоридохи зуун жэлэй 50-яад онуудай хүл багаар манайхин Үбэлзөөн Нугада ажаһуушга нэн. Тингэжэ Гарма Сэндэ хоёр зунай хүүлшын үдэрнүүдтэ үни удаан хүлээгдэн хүбүүтэй болоо бэлэй. Тэдэ Лопсон гэжэ нэрэ үгөө.

- Манай Сергей Гармаевич ехэ хүндэтэй хүнгээшэ. Үшөө бага балшар наһанһаа хойшо хүбэлгэн ухаатай, һонор бодолтой байгаа. Юушые наадахадаа, маанадаа тад ондоогоор һанадаг, ухааниинь тон түргөөр хүдэлдэг нэн, - гээд Хужар нотагта хаяа хаджаа хууһан, суг хамта хураһан Галина Доржиева хөөрэнэ.

Багаһаа хойшо Лопсон эжы, абадаа наринаар туһалжа эхилээ. Гэхэтэй хамта, хуралсалаа алдадаггүй нэн. Тэрэ 1967 ондо Элтэгшэнэй эхин хургуулин богоһо алжажа ороо. Эхин классууды ерхмээр дүүргээд, Горхойной дунда хургуулида хуралсалаа үргэлжэлүүлээ. 1977 ондо дунда хургуули дүүргэхэдэнь, ЦК ВЛКСМ-эй тэмдэгээр эрхмээр хураһанай түлөө шагнагдаа.

Ошоровтой гэр бүлэ

шудалжа эхилээб, - гээд Сергей Гармаевич наһамжална.

Совет гүрэнэй үедэ хургуули дүүргэнэ хүн бүхэн нэн түрүүн хүдөө ажахыда заал наа хоёр жэл соо хүдэлжэ гээн ёһо гурим байгаа. Сергей Гармаевич түрэл Түнхэнэй совхоздо малшанаар хүдэлөө.

Оройдоол 1979 ондо Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институтдай түүхын болон хэлэбэшэгэй факультеттэ оюутан боложо ороо. Ород-буряад хэлэбэшэгэй таһагта эрдэм шудалаа.

хуралсалай таһагта буряад хэлэ ба литературыг багшанарай инспекторээр 1987 онһоо хүдэлөө. «Хаанашье хүдэлхэдэмни, бэрхэ хүтэлбэрлэгшэд дайралдана. Эрдэм хуралсалай таһагые даагша Сергей Данзанович Гыргешкинов энэ тоодо оролсоно. Тэрэ үедэ аймагай буряад хэлэнэй багшанар үрэ дүнтэйгөөр хүдэлдэг байгаа. Ехэ олон хуралсалай семинарууд, нээмэл хэсээлнүүд ходо боложо байгша нэн. Мүн ондоо аймаг ошожо, дүй дүршлээрөө хубаалдаг һэмди. Жэсээлбэл, Захаамин болон Аха ошоһоноо

Эльгэн тоонтонь - Элтэгшэн

- Мүнөө наһаад үзэхэдэмни, хуралсалай түрүү жэлнүүд тимэшые хүндэ байгаагүй. Юундэб гэхэдэ, хургуулин программа найнаар ойлгожо абанан байгаа. Нэгэдэхи курсда буряад хэлээр практикумай хэсээлнүүдые Мэри Матвеевна Хамгушкева хонирхолтойгөөр үнгэртэдэг нэн, - гэжэ Сергей Гармаевич Ошоров наһамжалан хөөрэнэ.

Оюутан ябахадань, Сергей Гармаевич практика гарахадань, шэлэн харгымни тон зүб байшаба гэжэ нэгэтэ бэшэ адаглаа. «Түрүүшынгээ практика 1-дэхи интернат-хургуулида гарааб. Жамбалма Дондоковна маанадые хүтэлбэрлэжэ, шэнэ-шэнэ мэдэнүүдые үгөө. Харин хоёрдохи практика ород хэлэ ба литературар Харин 1-дэхи хургуулида гараа нэм. Эдэ хоёр практика намда ехэ нүлөө үгэжэ, саашадахи багшалха замдани туһатай болоо», - гээд Сергей Гармаевич багшын түрүүшын алхамууд тухайгаа хөөрэнэ.

1984 ондо дээдэ хуралсалай гуламта дүүргэжэ, Түнхэнэй аймагай Охор-Шэбэрэй найман жэлэй хургуулида эльгээгдэн байна. «Тэрэ үедэ ехээр ород хэлэ ба литература заагааб. Юуб гэхэдэ, бу-

Түнхэнэй олон багшанар мүнөө болотор наһадаг, - гээд Сергей Гармаевич хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

80-яад онуудай хүл багаар Хужар нотагай соёлой байшан соо «Мүнхэ бадар» гээн театр нээгдэ бэлэй. Совхозой ажалшад үдэшэ ерэжэ, шэнэ жүжгүүдые табигша нэн. Театрай эдэбхитэнэй нэгэн гээбэл, Сергей Гармаевич болоно. Хэды аймагай түб Хэрэн тосхондо хүдэлбэшэе, жүжгэ соохи гол рольнуудые наададаг байгаа.

- Түнхэнэй совхозой директор байһан Владимир Жамсаранович Сыреновэй бэшэнэ жүжгэ нэн түрүүн табяабди. Эндэ Сергей Гармаевич хабаадласаа. Литературна хэлэнэй талаар маанадые, юрын совхозой ажалшадые, тэрэ яһала хургаа. Зүжэг соо Хандин роль наадажа, гоёрдуулагша нэн, - гээд Сергей Гармаевичай хүршэ Сэлэл Аюшесевна Доржиева хөөрэнэ.

Энэ жүжгэ бэрхээр наадажа, аймагайнгаа бүхы хууринуудаар ябаа. Мүн республикында аймагуудые хээлээ. Энээнэй түлөө бүхы артистнар «Россиин алтан дүхэриг» гэжэ алдаршан хотонуудаар түлөөһөгүй путевкоор ябажа ерээ.

1991 ондо Буряадай багшана-

рай дээдэ хургуулида аспирантура нээгдэнэ байна. Мэдээжэ эрдэмтэд Эрхито Раднаевич Раднаев Валентин Баторович Махатов хоёр Сергей Гармаевич шабидаа аспирантурада орохыендурдахал хээ. Ингэжэ Улаан-Үдэ ерэжэ, эрдэмэй шэглэлээр Сергей Гармаевич ябажа эхилбэ. «Зургаадахи класста тэмдэгэй нэрэ заахада, үхибүүдэй хэлэ хүгжэлгэ» гээн темээр диссертаци хамгаалжа, 1998 ондо педагогикын эрдэмэй кандидат боложо шадаа.

- Минии наһахадань, дээдэ хургуули дүүргэнэй хүлээр хоёр-гурбан жэл соо хургуулида хүдэлжэ, багшын ажалай дүй дүршэлтэй болоһоной удаа аспирантурада ороходо тааруу. Дээдэ хургуулиа дүүргэмсээрээ аспиран-

таева хэлэнэ.

Иимэхүнгэн бэшэжалтай хүндэ сүлөө байдаг юм гү гэжэ зон хонирхохо. Балай сүлөө саг үгы байбашье, дуратайгаар нитын ажалда хабаададаг. «Түнхэнэй аймагһаа уг гарбалтанай «Саяны» бүлгэмэй эгээл эдэбхитэй гэшүүн мүн. Үшөө 15 гаран жэлэй саада тээ манай бүлгэмэй байгууллага Сергей Гармаевич эдэбхитэйгээр хабаадласаа. Харин мүнөөшье ямар бэ даа хэмжээ ябуулга үнгэргэхэдэмнай, Сергей Гармаевич сүлөөгүйб гэжэ хэлэхгүй, гүйжэ ерээд лэ хамнасажа байха», - гээд «Саяны» бүлгэмэй хүтэлбэрлэгшын орлогшо Октябрин Гомбоевна Аюшесева хэлэнэ.

«Минии гэр бүлэ - минии найдамтай бата бэхи тулга», - гээд

Хэсээлэй үедэ

турада ороод, оюутадай дунда практикагүй байгаад хүдэлхэдэ, залуушуул ядалдана, - гээд Сергей Гармаевич өөрынгөө наһамжа тоб байса хэлэжэрхинэ.

Сергей Гармаевич 1993 онһоо 1998 он болотор буряад хэлэнэй таһагай ахамад багшаар ябаа. Буряадай гүрэнэй университетэй буряад хэлэбэшэгэй факультетэй деканай орлогшоор (1996-1998), деканар (1998-2002 онууд) хүдэлэн түүхэтэй. Иимэ үндэр тушаалда хүдэлбэшье, буряад хэлэнэй методикоор эхилэн ажалаа орхөөгүй. Сергей Гармаевичай гуурхан дороһоо 50 гаран эрдэмэй, методическа талаар шэнжэлэгдэн бүтэлнүүд, ажалнууд хэблэгдээ.

- Сергей Гармаевич үндэһэтэнэй гуманитарна институттаа тон харюусалгатай, урагшаа ходо зорижо ябадаг багшанарай нэгэн болоно. Оюуташы багшадань ехэ дуратай юм. Хэсээлдэнь ороод хуухада хонирхолтой, хүн бүхэнтэй хүдэлжэ үрдихэ, ажаллаха шэнэ арга боломжонуудые бэ дэржэл байдаг. 10 гаран жэл соо Сергей Гармаевичнай оюутадай практикын түлөө харюусалгатай юм. Багшын ажалда гараад ябан залуу мэргэжэлтэд багшадань заал наа баярые хургэжэ, дүй дүршлээрөө хубаалдадаг заншалтай, - гээд буряад хэлэнэй кафедрые даагша Валентина Дугаровна Па-

Сергей Гармаевич өөрынгөө бүклет соо бэшэнэ. Тэрэ дээдэ хургуулидаа суг хамта хураһан бардам зантай Бархан уулын хормойдохи Аргада нотагай басаган Светлана Алексеевна наһанай нүхэр болгожо абаа. «Сугтаа хэдэн жэл соо хураад, бэе бээе хараагүй байгаад, хэдэн жэл боложо уулзаад, бэе бээе: «Люблю!» гэжэрхөөл эдэ хоёршни», - гээд, Гарма таабай энэбхилэн хуушга нэн.

Сергей ба Светлана хоёр гурбан хүүгэдые хүл дээрэн бодхоожо байна. Ехэ басаган Аида Забайкалиин гүрэнэй багшанарай университетэй хэлэбэшэгэй факультетэй оюутан юм, хоёр алтан Максим ба Арюуна хүүгэдтэй боложо, эжы абаяа байрлуудаа. Мүн Гунсамба хүүбүүниин 33-дахи гимназийн 3-дахи класста хуража, хайн сэгнэлтэнүүдые гэртээ асаржа, эжы абынгаа ухаа абанаана гэршэлнэ.

Түрэл буряад хэлэнэйгээ хүгжөөлгэдэ нилээн нүлөө оруулжа ябанан Сергей Гармаевич урдаа ехэ түсэбтэй. Тимэһээ тэдэн булта хүсэлдүүлэгдэжэ байлгэжэ үрээгээд, алтан ойгоорнь амаршалха байнабди.

Борис БАЛДАНОВ.
Р.-Н. БАЗАРОВАЙ болон гэр бүлын альбомой фото-зурагууд.

ЮНЭН ЭРДЭНИЙН ЯЛАЛЗААН МЭТЭ...

«Буряад үнэн» Хэблэлэй байшанда «Юнэн тугай хүлдэ» гэхэн конкурсо илагшадые хүндэлэн ёһололгын хайндэр

голой Дорнодой, Хэнтэйн, Хүвэс-гэлэй болон дэлхэй түбиин али олон буланһаа ерһэн буряадуудай дунда нэгэ хэһэг «Дүхэригөө» тараахаданай, тэдэмнай хоорондоо, би-дэнтэйшье нөөхил уряани аялгатай буряад хэлээрээ хөөрөлдөж, схэл баярыс хүргэжэ байгаа бэлэй.

«Хойто нютагаа ханажа, үйлөө үзэдэг, уйладаг хэн Дугарай Дондог, Доржын Пама гэдэг үбгэн аба, хүгшэн эжы хоёрнай. Алханын шулуу нэгэ эльбээдшье бурхандаа мордолог хаа гэхэ. Ой модон дотор зугдааж, нохойн амьсын уяжа, мал адууһаа нюужа, арай шамай гаража ерһэн. Нютагаархидтаяа шэбэнэл-дэжэ ярилдаха. «Тапхаанай Дугар» гэлдээд, энэ хүн тухай схэл хөөрөлддэг хэн», - гэжэ Дорнод аймагай Баян-Дун сомоной Лубсан-Цырснэй Долгорма бидэндэ хөөрөө бэлэй.

Нагаса талаараа Жамсо Тумуновой, Агын дасанай хамбалама Жамбал-Доржи Гомбосвой түрэл гээшэб. Нагаса абын ээж анха

шагнаха арга олодо бшуу. Тус комитедэй ахамад мэргэжэлтэн Ринчима Санжисвна Романова хайндэртэ хабаадалсажа, баярай үгэ хэлэ.

«Бурятия» сонинной редактор, үнинэй сэтгүүлшэ Н.Д.Бадмаринчинов үдэшыс хүтэлжэ, хүр үргэмэ, ханаа харгаама байдал тогтоожо шадаа. Гайхалтайнь гэхэдэ, лаурсат бүхэмнай дууша, шүлэгшэ байба. Залуу лаурсадууд сооһоо «Бага хэмжээнэй шэнжэлэл, шүүмжэлэл» гэхэн номинацида шалгархан Баяр-

Гайхалтайнь гэхэдэ, гансаараал баридга, Бадма эжым бага зэргэ туһалдаг байгаа. Наһанайм нүхэр Еши-Базар хүүдинсэдэ дархалдаг уран нарин шадабаритай хэн. Энээнииснь хүбүүднайшье абанхай, басагамни Викториа Валерьевна бүришье оролдосо ульхатай. Мүнөө Ивалгын дасанда Ногоон Дара Эхын байшангай баригдахада, гоболтонуудын бүтээлээ. Алта мүнгөөришье хэхэ, абдар сүндүүгшье бүтээхэ, - гэжэ ажалай вестран, олон жэлдэ штукатуршэрэдгшээр хүдэлхэн Г.Б. Тудинова хөөрбэ.

Үнэхөөрөөшье, буряад хэлэнэйнэй дэлхэйн хоморой хэлэнүүдэй тоодо ороод байхада, ханаа зобууритай гээд айлшаднай элрихэйлээ, эндэ ерһэн залуушууд - Эржена Очирова, Эржена Осорова, Баярма Борохитова болон бусадта захяятайгаар хандаа.

Монголой уран зохёолшодтой харилсаа урагшатайгаар тогтоожо байхан, мүнгэ нангаар хангагдаггүй Уран зохёолшодойнгоо холбоной гшүүдыс хүдөө нютагуудаар ябуулжа, хүн зонтой уулзуулжа байхан

Малша нүүдэл буряад зон сэдхэл соогоо хэр угһаа жэнхэни аялга, эртын уянга зэдлүүлдэг жэгтэйхэн зосоохитой улас гээшэбди. Дэлхэй хубилжа, диилэнхимнай малай хойноһоо ябахаяа болбошье наа, нөөхил талымнай таамаг хүгжэм тамалһаар зандаа бэшэ гү, бидэниис? Зүүдэн зүн соомнайшье үзэгдөөд, дуудлаад орхихо, уряал урилга мэтээр хэбшээ халхяаршье эльбээд, эльгээд абадаг лэ ха.

Буряад зоной эгээл нимэ сэдхэлэй баялг уудалха, олоной үзэмжэдэ табиha зорилготойгоор уласхоорондын «Алтаргана» хайндэрыс угтуулан «Юнэн тугай хүлдэ» гэхэн конкурсоо соносохо бэлэйбди. 100 гаран хүн гар бэшэмэлээ эльгээгээ, тэдэнь хуу толилогдоо. Юрэнхыдөө, буряад нютаг бүхэндэ олоной мэдэхээршье, заримдаа нюудаг эшэмхэйгээршье уянгатай ханилдаг 5-10 хүн олодоод лэ байдаг. Хүдөө һууринаар аяншалгаа наа, нилээншье «дараса» бэшг олодохол бээ. Гэбэшье конкурсын 9 номинацитай танилсаад байхадаа, олохон лэ бээ баринги зоннай бидэндээ зохёолнуудаа эльгээжэрхё.

Энэ жэл сониндомнай тон шухала удха шанартай жэл тохёолдобо. Ушарын хадаа республикын Соёлой министрствын дуралдалаар «Алтаргана» нааданда абаашаха «Дүхэригэй» тусгаар дугаар 32 хуудан дээрэ бэлдээ нэмди. Хилыс дабаһан 1000 хэлэгтэй энэ «Дүхэригнай» үнгэтэ гадартай, досоогошье олон үнгэтэ хуудалатай схэл үзэмжтэйгөөр бүтээн юм. Манай коллэктивэй Хэблэлэй түбьс даагша Д.В.Цыбиковатай Улаан-Баатарай мантан томо стадиондо сугларһан Үбэр Монголой, Хальмагай, Мон-

түрүүн Баян Уулада ерһэн түүхэтэй, - гээд, түүхэтэ нютагын Таптаанай Улиргын, баруун хуасай омогой сээр хурса шарайтай эхэнэр Дамнима хөөрөө хэн. Видео-камера, фотоаппарадаа буряад, хайн дураараа «Алтарганада» ошоһон манай штатнабэшэ корреспондент Н.Н.Бальжинимасва мүн лэ сээжэ сэдхэлэй тоһо хальман суглуулжа ябаһан зүүн зүгэй зүнтэйхэн зүгыс хануулаа хэн ха... Ямар ушарһаа «Алтарганын» уулзалгануудыс дурдаабиб гэхэдэ, дээрэ дурдагдаһан конкурснай имагтал энэл гайхамшаг хүрөөтэй хайндэртэ зориулагдаһан байгаа бшуу. Нэн түрүүн «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай генеральна директор-ахамад редакторай уялгануудыс дүүргэгшэ, үнинэй журналист Т.В.Самбялова хайндэрыс нээжэ, илагшадые амаршалаа. «Буряад үнэн» - «Дүхэриг» сонинной редактор Г.Х.Дашесва тус конкурсын удха шанар, би болоһон түүхэ тухайн хөөржэ, Буряад Республикын Правительствын үндэһэтэнэй харилсаануудай талаар комитедэй түрүүлэгшэ Михаил Александрович Харитоновто схэ баярыс хүргэбэ. Имагтал энэл хүнэй ашаар лаурсадуудаа

ма Борохитова «Алтаргана» хайндэртэй үсдэ яруу найрагай мурьсөөндэ түрүү һуури эзэлжэ, ялас гэмэ амжалта туйлаа хэмнай. Баярма энэ үдэшэ шүлэгүүдээ уншажа, уянгын ульһа урдахуулба. «Юнэн тугай хүлдэ» гэхэн нэрэ намда илангаяа хайшаагдаба. Юуб гээбэл, би кидань монголой уряанхай тугшан омогойб, Онон голдо түрһэн хүн гээшэб. 1000 жэлэй саана Номолуун гэхэн нэрэтэй уряанхай хүгшэн «Би Тугшан гэхэн омог би болгобоб» гэжэ туг өөдөн үргэһэн ха. Өөрөө би 25 номой авторби, үшөөшье номуудаа бэлдэжэ байнаб, - гээд, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор Д.Н.Г.Дамдинов шангаа абахандаа мэдүүлбэ. Гэхэ зуура, Даша-Нима Галданович хоёр номинацида илаа, нөгүнэйнь нэрэ: «Минии мүшэн шинии мүшэнтэй...» Үндэр наһатай энэ хүнэй инаг дуранай мурнуудыс Сэндэма Базаровна ханидаа зориуланһинь һонирхолтойшье, жэшэ боломооршье гээшэл даа. - Ури хүүгэдтээ, саашанки үстэндөө уг залган захяагаа дамжуулхада, нимэ конкурс угаа сэнтэй. Манай уг соо ганса уран дархашуул юм. Базар абамни Дээдэ-Торингоо зондо олон гэрнүүдыс бодхоһон.

ушаралнуудыс бэшэжэ һонирхуулаа хэн. Галина Гомбосовнагай үри хүүгэдэнь олзын хэрэг эрхилдэг, өөһэдэнь кафетэй. Тимэһээ хүндэ-мүүшэ буряад заншалаараа уурал бааяма буузануудыс хайндэртэй столдо асаржа, сугларгашадые баярлуулаа. Мэдээжэ сэтгүүлшэн Бэлигма Орбодосва «Бадма баабайнда баяртай, зугаатай даа» гэхэн номинацида журналист, уран зохёолшо Дондог Бальжинимасвай үүсхэдэг байһан һонирхолтой, энэсэдтэй ушаралнууд тухай бэшэжэ толилуулһаниинь Дондог тухаймнай дурасхаал болон үлэб гээшэ. Аха захатамнай - хурса гуурһатан Цыбикжаб Найдановай, Дансаран Доржогутабайн, Бимба Пурбусвай зохёолнууд уншагдаада баясуулһаар. Конкурсын дүн гаргалгада ержэ шадаагүйшье наа, Цыбикжаб Цыденович энэ уулзалгада зориулан, шүлөгөө эльгээбэ: Түрэл хэлэмнай, Түүхэ домогнай, Уг гарбалнай, Урихан шараймнай - буряад. Аман зохёолнай, Аялга дуумнай, Ёһо заншалнай, Ёһото нэрэмнай - буряад.

лама санаартан, поэт М.Р.Чойбонов дам саашадаа «Юнэн тугай хүлдэ» гэхэн конкурс дабтан үргэлжэлүүлхыс уряалба. Урихан үрэлнүүдхээ, урданай, мүнөөнэйшье дуунуудһаа сониннойнай байшангай гал гуламтань арюунаар бадаран, арадайнгаа заншалыс алгадгүй сахин ябахыс хануулан байһандал бэлэй. «Дүхэригэйгөө» хайндэриүүдыс дүмэн эмхидхэжэ байдаг сониннойнай редакторай орлогшо Дулма Батусвна Гуродармасва, харюусалгата сскретарь Соёлма Балбаровна Байминова - бидэ бултадаа олоһонитэ уншагшадтаа хандажа, буряад нэрээс, буряад хэлээс мандуулжа ябал гэхэн уряалаар энээхэн тэмдэглээлээ түгэсэхэмнай: «Юнэн тугай» хүлдэ доро Юнэн эрдэниин ялалзаан мэтэ Буряад нэрэ мандахань болтогой, Буян хэшэг буухань болтогой! Галина ДАШЕЕВА, «Буряад үнэн» сонинной редактор, Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото-зурагууд.